

PhDr. Miloslav Macela
ředitel odboru rodiny a ochrany práv dětí

V Praze dne 21. prosince 2012
Č. j.: 2012/98382-21

**Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb.,
o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb.
k 21. 12. 2012**

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

v rukou držíte informaci k novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, která by Vám měla usnadnit orientaci v některých nových institutech a metodách sociální práce, které novela přináší. Jde o informace průběžné, které budou s nabývajícímí zkušenosti z terénu doplňovány. Informace samozřejmě nenahrazuje text zákona, ze kterého je třeba především vycházet, má sloužit spíše pro vysvětlení, upřesnění a lepší pochopení zákonných ustanovení.

Obsah informace:

Vyhodnocování situace dítěte a rodiny.....	2
Individuální plán ochrany dítěte.....	5
Případové konference.....	8
Změny v oblasti sociálně-právní ochrany pověřenými osobami.....	11
Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.....	17
Změny v oblasti zprostředkování náhradní rodinné péče.....	26
Dohody o výkonu pěstounské péče a správní rozhodnutí upravující práva a povinnosti podle § 47a odst. 2 ZSPOD.....	35
Dávky pěstounské péče.....	49
Informace ke státnímu příspěvku na výkon pěstounské péče.....	58
Seznam použitých zkratk.....	62

Vyhodnocování situace dítěte a rodiny

Vyhodnocování situace dítěte a rodiny je v zákoně užito ve smyslu **nástroje a postupu sociální práce**, jehož prostřednictvím pracovník/pracovnice OSPOD zjišťuje situaci dítěte a jeho rodiny. Vyhodnocování je **sběrem všech relevantních informací**, na základě jejichž posouzení může dojít k co nejobektivnějšímu vyhodnocení situace dítěte, určení jeho ohrožení, zmapování kapacit a zdrojů jak v rodině, tak v sociálním okolí dítěte a rodiny. Na základě faktického vyhodnocení pak dochází k plánování a přijímání opatření, intervencí, zprostředkování služeb, poradenství a dalších aktivit, jež jsou součástí individuálního plánu ochrany dítěte. Vyhodnocování je metodou sociální práce a jako takové může mít řadu podob a může využívat řadu metod a způsobů sběru dat.

Proces vyhodnocování započíná v podstatě ve fázi podnětu, který se dostává na pracoviště OSPOD. Kompetentní pracovník by měl provést **primární úvahové zhodnocení podnětu**, na základě kterého rozhodne, zda přistoupí k fázi tzv. **podrobného vyhodnocení**. Je třeba upozornit, že vyhodnocování není statickou jednorázovou činností, ale že jde o **průběžný proces úkonů**, při kterých dochází ke sběru více a více informací, jež je nutné průběžně vyhodnocovat. Může tedy dojít k situaci, kdy v počáteční fázi vyhodnocení dojde k přijetí opatření, které se v průběhu podrobného vyhodnocení a za zjištění nových či podrobnějších informací bude měnit. Prvotní zhodnocení podnětu by se mělo odehrát v mantinelech vymezených zákonem, tedy zda se jedná o případ, který spadá do situací § 6 ZOSPD. Je tedy zřejmé, že v případech, kdy jde o jednorázové úkony, opatrovnictví v nekonfliktních případech apod., bude výstupem počátečního zhodnocení závěr ve smyslu, že není založen důvod pro vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, protože nebyly shledány důvody pro výkon SPOD z důvodu ohrožení dítěte podle § 6 ZSPOD. Tuto skutečnost je možné provést do spisu, tam kde se spis Om zakládá nebo již byl dříve založen a „obživí“, pouze záznamem, nikoliv zakládat formulář pro vyhodnocení. Samozřejmě, že pokud by v průběhu např. jednorázového úkonu (např. zastupování dítěte ve věci dědictví) pracovník/pracovnice OSPOD naznal, že situace dítěte může spadat do § 6 ZSPOD, je potřeba vyhodnocování provést.

Vyhodnocování ve znění navrhovaného standardu ve vyhlášce k ZSPOD:

Orgán sociálně-právní ochrany provádí u všech případů, zejména v okamžiku zavedení dítěte do evidence dětí uvedených v § 54 zákona, základní vyhodnocování potřeb dítěte a situace rodiny (dále jen „vyhodnocování“), zaměřené na skutečnost, zda se jedná o dítě uvedené v § 6 a § 54 písm. a) zákona, o dítě uvedené v § 54 písm. b) zákona, nebo o dítě zařazené do evidence dětí z jiného důvodu. Jestliže ze závěru vyhodnocování vyplývá, že se jedná o dítě uvedené v § 6 zákona, provádí orgán sociálně-právní ochrany podrobné vyhodnocování.

V ustanovení § 10 odst. 3 písm. c) ZSPOD je uvedeno, že obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen **pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o dítě uvedené v § 6, podle druhu a rozsahu opatření nezbytných k ochraně dítěte, a poskytovat pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte.** Pravidelností se rozumí vyhodnocování dle potřeby a charakteru případu. Vyhodnocování vychází z principu individuálního přístupu k dítěti a jeho situaci a je tedy zřejmé, že není možné určit přesné časové úseky obecně. Lze použít přímou úměru, kdy platí, že čím ohroženější dítě a složitější situace, tím pravidelnější vyhodnocování a revize případu a naopak, čím stabilnější situace, zdar v řešení případu a pozitivní účinek opatření, tím se potřeba vyhodnocování umenšuje.

Vyhodnocování se provádí **vždy pro jedno dítě.** V případě potřeby a efektivity řešení je samozřejmě možné (a v řadě případů i nutné), aby vyhodnocování proběhlo současně u více dětí. Jedná se zejména o vyhodnocení sourozenců. Stále je však potřeba, aby mělo **každé dítě své vlastní vyhodnocení**, které se liší v oblastech, jež jsou pro dané dítě specifické. Naopak v oblastech společných (rodiče, bydlení apod.) se mohou vyhodnocení překrývat a využívat shodné zdroje informací.

Povinnost vyhodnocovat situaci dítěte a rodiny se vztahuje na případy řešené od účinnosti novely ZSPOD, tedy od 1. ledna 2013. Není stanovena povinnost „přehodnotit“ stávající spisové dokumentace u již zavedených případů. Nicméně je žádoucí, aby u případů, které vykazují známky nutnosti zvýšené pozornosti (např. velké sourozenecké skupiny; rodina, ze které jsou „opakovaně“ děti odebrány z péče rodičů; rodiny, kde je to tzv. na hraně – tzn. je tam velmi pravděpodobná nutnost přijetí závažného opatření, ale není dostatek podkladů apod.), aby pracovníci OSPOD přistoupili k vyhodnocení a řešení případů plánovali již za pomoci individuálního plánu ochrany dítěte. K vyhodnocení situace dítěte a rodiny a vypracování individuálního plánu ochrany dítěte by mělo být také přistoupeno

u stávajících případů v momentě, kdy bude OSPOD uvažovat o podání návrhu soudu podle § 14 ZSPOD (návrhu na nařízení ústavní výchovy, na svěřeni dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc atd.), nebo o zahájení správního řízení o uloženi výchovného opatření podle § 13 ZSPOD či o uloženi povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc podle § 12 ZSPOD. Dále je žádoucí zpracovat individuální plán ochrany dítěte rovněž u dětí zařazených do evidence OSPOD do 31. 12. 2012, půjde-li o děti umístované do péče ZDVOP i na základě jiného titulu než rozhodnutí soudu a dále o děti, u kterých bude zahájeno řízení o svěřeni do pěstounské péče nebo předpěstounské péče.

Přílohou této informace je pracovní verze formuláře **Informace k vyhodnocení situace dítěte**, který zahrnuje minimální požadavky na rozsah vyhodnocení dotčených případů. K Informaci je také doprovodný komentář – **Průvodce k vyhodnocení situace dítěte**, který obsahuje vodítka k jednotlivým oblastem vyhodnocování. MPSV doporučuje využívání tohoto formuláře, který bude zpracován i elektronicky na začátku roku 2013 tak, aby byl uživatelsky jednoduchý a umožnil průběžné zaznamenávání zjištěných skutečností. Pokud ho budete používat již v této fázi pracovní verze, je nutné ke každému záznamu vždy uvést datum jeho provedení, přičemž záznamy nelze s ohledem na průkaznost spisové dokumentace přepisovat ani antidatovat. K vyhodnocování bude také v roce 2013 vydáno podrobné metodické doporučení. Je žádoucí, aby pracoviště OSPOD iniciativně vyhledávala další metody vyhodnocování a využívala ty nástroje, které jsou nejvhodnější pro jejich vlastní praxi, včetně místních specifik. Jako další materiál je možné využít stávající metodické doporučení MPSV č. 2/2009 k vyhodnocování situace dětí v obtížné sociální situaci

(http://www.mpsv.cz/files/clanky/7266/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-2.pdf).

Po nutné úpravě Instrukce o vedení spisové dokumentace se předpokládá nahrazení, popřípadě doplnění současného sociálního záznamu záznamem o vyhodnocení situace dítěte a individuálním plánem ochrany dítěte.

Příloha:

- pracovní verze formuláře Informace k vyhodnocení situace dítěte včetně IPOD
- průvodce k vyhodnocení situace dítěte (doprovodný komentář)

Individuální plán ochrany dítěte (IPOD)

§ 10 ZSPOD vymezuje oblast **individuálního plánování v agendě sociálně-právní ochrany**. Stejně jako vyhodnocování je zpracování individuálního plánu **základní metodou sociální práce**, která umožňuje **strukturovaný proces práce** na případu klienta. Individuální plán je oporou jak pro klienta, který získává jasný přehled o přijímaných opatřeních a variantách řešení (včetně přínosů v případě jejich plnění a důsledků v případě neplnění), tak pro pracovníka, který případ vede a který se v plánu zaměřuje na postupné kroky, opatření a časový plán tak, aby mohlo dojít k reálnému řešení situace v nejlepším zájmu dítěte.

Individuální plán je opět **procesem**, nikoli jednorázovým úkonem. ZSPOD ukládá povinnost zpracovat IPOD **do jednoho měsíce od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany**. Tato skutečnost však neznamená, že je v tomto termínu zpracován kompletní IPOD, vždy záleží na konkrétním případě, jeho vývoji, fázi vyhodnocení. V zákonném termínu je však nutné skrze IPOD prokázat, že případ je ve strukturované podobě a navazujících krocích řešení, a to zásadně za účasti dítěte a jeho rodiny; pokud by se na tomto řešení dítě, jehož rozumové a volní schopnosti (§ 9 občanského zákoníku) účast umožňují, ani jeho rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu neúčastnili, mělo by být ze spisové dokumentace zřejmé, proč tomu tak je. ZSPOD dále hovoří o potřebě pravidelně IPOD aktualizovat, zejména v situacích, kdy je uloženo výchovné opatření, nařízena ústavní výchova, ochranná výchova nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy. Je tedy zřejmé, že stejně jako u vyhodnocování se IPOD **aktualizuje a reviduje** u případů, které jsou v **aktivním řešení OSPOD** a kdy jsou přijímaná opatření **významným zásahem** do života dítěte a jeho rodiny, zejména když dochází k **fyzickému oddělení dítěte od rodiny**.

Způsoby zpracování IPOD mohou být různé – od naplánování kroků výhradně samotným pracovníkem v případě nespolupracujícího klienta, přes plán, na kterém se aktivně podílí děti, až po variantu, kdy pracovník přenechá vytvoření plánu rodině, která vymyslí strategii, jež doposud byla mimo zorné pole sociální práce. Individuální plán se osvědčuje i jako vhodný nástroj, prostřednictvím kterého může být „nastartován“ **motivační proces** klienta. U klientů nemotivovaných budou nastávat situace, kdy individuální plán bude zpracován **pouze pracovníkem OSPOD** tak, aby bylo zřejmé, k jakým opatřením a v jakém čase dojde, aby byl ochráněn zájem nezletilého. IPOD je logickým vyústěním vyhodnocování situace ohroženého dítěte

a rodiny a je tedy zřejmé, že k jeho zpracování dochází u případů, které spadají do § 6 ZSPOD (není tedy zpracováván u jednorázových úkonů apod.).

Díky IPODu je dítěti de facto garantována **klíčová osoba** řešení jeho případu, kterou je právě zpracovatel tohoto plánu, tedy **sociální pracovník či pracovnice OSPOD**. Pracovníci mohou při zpracování IPOD **spolupracovat** i s dalšími subjekty, které se podílejí na práci s dítětem a jeho rodinou. Nicméně jsou to stále oni, kteří jsou držiteli IPOD a kteří rozhodují o přijímaných opatřeních, krocích, službách apod. V případě kolize či sporu při zpracování IPOD s některým ze subjektů či rodinou, stejně jako v případech pochybností samotného pracovníka/pracovnice o „správnosti“ kroků, harmonogramu apod. je žádoucí probrat postup s kolegy, vedoucím nebo tzv. vzít případ na **supervizi**. Silnou stránkou individuálního plánování je možnost **plánovat variantně**, tedy plánovat možnosti pro případ „**co se stane když**“. Předkládání variant řešení a jejich následků je vhodným způsobem pro informování klienta a podporou pro pracovníky, kteří mají písemně podloženo, že mysleli včas jak na variantu podpůrnou, tak třeba represivní, ke které muselo být přistoupeno, když klient podpůrného řešení nevyužil. Stejně jako u vyhodnocování je nutné zpracovávat **IPOD pro každé jednotlivé dítě**. Platí ovšem stejně jako u vyhodnocení, že v případě např. sourozenců budou v IPODu existovat průsečíky či shodné pasáže pro více dětí.

Rámcový obsah individuálního plánu ochrany dítěte zahrnuje:

- popis příčin ohrožení dítěte a důvodů zahájení sociálně-právní ochrany,
- vyhodnocení druhu a rozsahu opatření nezbytných k ochraně dítěte a poskytnutí pomoci rodičům a stanovení cíle těchto opatření,
- postup spolupráce OSPOD s ostatními orgány veřejné správy a dalšími subjekty (např. pomáhající nestátní organizace, škola, lékař, samospráva a další),
- rozsah spolupráce rodičů nebo jiných osob zodpovědných za výchovu dítěte s OSPOD a dalšími subjekty zapojenými do řešení situace dítěte,
- časový plán pro provádění konkrétních opatření v rámci sociálně-právní ochrany v daném případě,
- způsob hodnocení a ověřování plnění naplánovaných opatření ze strany rodičů, OSPOD a dalších zapojených subjektů a návrh dalších možných opatření pro případ, že naplánovaná opatření nebyla v dostatečné míře realizována.

Příklad jednoduché struktury IPOD je součástí přiloženého formuláře **Informace k vyhodnocení situace dítěte**. Opět je nutné ukládané informace pečlivě datovat, dokud nebude k dispozici elektronická verze, která bude záznamy zamykat automaticky.

Význam klíčového pracovníka nebo klíčové pracovnice jako zodpovědných osob za zpracování IPOD je posílena i závazností IPODu pro spolupracující subjekty, kterými jsou zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, jež jsou povinna spolupracovat s rodinou dítěte a poskytnout této rodině pomoc při vyřizování a zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, zajistit jim terapii, nácvik rodičovských a dalších dovedností...**v souladu s IPOD zpracovaným OSPOD**. Dalším významným propojením s IPODem jsou **dohody o výkonu pěstounské péče**, kdy dohoda nebo správní rozhodnutí musí být v souladu s rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do péče osoby pečující nebo osoby v evidenci a s **IPOD**. Spolupráce v zájmu dítěte a jednotnost postupu právě v souladu s IPOD je garantována i pro **školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a preventivně výchovnou péči**, kdy dle § 1 odst. 4 zák. 109/2002 Sb. zařízení a střediska spolupracují s OSPOD **v souladu s IPOD**.

V případě, že jakékoliv služby (školské, zdravotní, sociální) při své práci také s klienty individuálně plánují, musejí při společném řešení v působnosti sociálně-právní ochrany pracovat v souladu s IPOD. Není tedy možné, aby byl např. IPOD shodný s plánem péče ve ZDVOP apod. Plány v poskytované službě mohou na IPOD navazovat, doplňovat ho, specifikovat, rozšiřovat apod.

Povinnost zpracovat IPOD se obdobně jako u vyhodnocování týká případů nově řešených od 1. 1. 2013. I zde ovšem platí, že je vhodné přistoupit k vytvoření IPODu u stávajících kauz, které vykazují vysokou obtížnost a míra ohrožení dětí je velmi závažná, jakož i v případě, že OSPOD uvažuje nad podáním návrhu podle § 14 ZSPOD, resp. odebráním dítěte z rodiny, a v dalších případech, v nichž je doporučeno vyhodnotit situaci dítěte (viz str. 4).

I v oblasti IPOD MPSV vítá iniciativu pracovišť, pokud budou pracovat s rámci v oblasti sociální práce již zavedenými. Jako další materiál je možné využít stávající metodické doporučení MPSV č. 3/2009 k vytvoření individuálního plánu péče o dítě (http://www.mpsv.cz/files/clanky/7267/Methodicke_doporuceni_MPSV_c-3.pdf).

Případové konference

Případová konference představuje **metodu sociální práce**, která je již dnes běžně využívána v praxi orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Jedná se nejen o **způsob projednání** situace ohroženého dítěte s rodiči nebo i se samotným dítětem, ale rovněž o účinný **nástroj multidisciplinární spolupráce** při řešení případu ohroženého dítěte, který umožňuje zapojení dalších pomáhajících a zúčastněných subjektů a osob.

Účast přizvaných odborníků a zástupců ostatních orgánů a subjektů na případové konferenci je dobrovolná, neboť případovou konferenci je třeba pořádat na **principu spolupráce** všech dotčených subjektů s tím, že **orgán sociálně-právní ochrany dětí plní roli koordinátora zúčastněných subjektů**, nikoliv roli orgánu, který ostatním subjektům ukládá autoritativně úkoly a povinnosti.

Případová konference spočívá v zapojení rodičů, jiných osob zodpovědných za výchovu, dětí, jiných osob blízkých rodině a dítěti a dalších subjektů podílejících se na ochraně dítěte a řešení jeho situace. Okruh zapojených osob a subjektů určuje OSPOD, který přihlíží rovněž k doporučením a návrhům ostatních. Může se jednat zejména o školy a školská zařízení, poskytovatele sociálních služeb, lékaře, zdravotnická zařízení, orgány činné v oblasti sociálního zabezpečení, Policii České republiky, obecní policii, státní zástupce a zástupkyně, úředníky a úřednice Probační a mediační služby České republiky a další odborné pracovníky a pracovnice (např. psychology a psycholožky) aj.

Účast přizvaných osob na případové konferenci se považuje za **jiný úkon v obecném zájmu**, při kterém vzniká povinnost zaměstnavatele uvolnit zaměstnance k účasti na tomto jednání a zúčastněným osobám vzniká právo na náhradu mzdy nebo na náhradu ušlého výdělku obdobně jako v případě účasti na jednání komise pro sociálně-právní ochranu dětí podle § 38 odst. 7 ZSPOD.

Jak vyplývá z nového ustanovení § 14 odst. 2 ZSPOD, orgán sociálně-právní ochrany dětí je **povinen** uspořádat případovou konferenci **vždy před podáním návrhu soudu** na některé z opatření, kterými se zasahuje do rodičovské zodpovědnosti rodičů nebo kterými se dítě svěříje do náhradní péče, s výjimkou případů, kdy je uspořádání případové konference fakticky nemožné nebo zjevně bezúčelné. Uspořádání případové konference pak bude přicházet v úvahu ještě v průběhu soudního řízení o svěření dítěte do náhradní péče.

Klienti OSPODu jsou z velké části nemotivovaní ke spolupráci. Právě dobře popsany cíl a smysl případové konference a její následné kvalitní uspořádání může pro klienta znamenat dobrý signál a napomoci ke spolupráci. Zásadou je, že případová konference je konána v zájmu dětí a rodin a je příležitostí pro hledání řešení. V žádném případě nesmí být případová konference pořádána komisním způsobem, kdy je klient v postavení „pranířované“ osoby. Případová konference je o spolupráci a partnerství a musí být pořádána i s ohledem na specifické potřeby dětí a rodin (přizpůsobení jazyka, tempa řeči, využití podpůrných komunikačních technik, příjemné prostředí apod.).

Častou obavou pracovníků a pracovníc OSPOD jsou právě nespolupracující klienti, ale i nespolupracující odborníci z řad subjektů, které se podílejí na daném případě. Je nutné konstatovat, že žádná z metod sociální práce, tedy ani případová konference, nedisponuje efektivními donucovacími prostředky. Je tedy zřejmé, že pokud se klient nechce případové konference účastnit (nebo se nedaří ho k účasti motivovat), nezmůže s tím nikdo nic. Současně jde ale o významný podklad pro vyhodnocení situace dítěte a rodin. Nedostavení se rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu na případovou konferenci by nemělo vést k sankcionování této osoby, byť je za nerespektování povinnosti spolupracovat s OSPOD a na výzvu OSPOD se dostavit k osobnímu jednání podle § 53 odst. 5 ZSPOD možné uložit pořádkovou pokutu. Uložením pořádkové pokuty by byla možnost smysluplné sociální práce do budoucna ztížena, ne-li úplně vyloučena. Důvod nespolupráce by měl být samozřejmě znám a měl by být vyhodnocen. V případě, že spočívá např. ve snížené kompetenci rodiče, mělo by dojít k cílenému plánování podpory či získání této kompetence (opět je žádoucí klienta dobře seznámit s možnými důsledky nespolupráce). Pokud je nespolupráce cílená a užívána např. jako mocenský postoj rodiče, je nutné opět s tímto faktem pracovat a vyhodnotit, nakolik tento postoj blokuje možnost řešení či dokonce ohrožuje dítě. Pro svolávání případové konference je vhodné volit formu jednoduchou, věcnou a pokud možno vstřícnou. Je dobré odpoutat se od formy např. striktně úředního dopisu.

V případě nespolupracujícího subjektu je OSPOD v podobné pozici jako u nespolupracujícího klienta. Ani odborníka ke spolupráci není možné donutit. Pro dobrou spolupráci je vhodné se spolupracujícími subjekty uspořádat např. pracovní setkání, na kterém je možné vysvětlit smysl, cíl, význam případové konference a zdůraznit, že se jedná o pracovní metodu, která je v zájmu úspěšného řešení případů.

Pro zdárný průběh případové konference se osvědčuje, pokud je facilitována nezávislou osobou, která se může soustředit výhradně na průběh případové konference a nemusí přicházet s řešením. V případě nutnosti je samozřejmě možné,

PhDr. Miloslav Macela

ředitel odboru rodiny a ochrany práv dětí

aby případovou konferenci moderoval pracovník či pracovnice OSPOD, kteří však musejí ctít zásady facilitace a nevyužít moderátorské role k nastolení vlastního řešení.

Pro další informace je možné využít stávající metodické doporučení MPSV č. 2/2010 pro postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí pro případové konference (http://www.mpsv.cz/files/clanky/9086/Methodika_pripadove_konference.pdf),

dále potom publikací vydanou MPSV v roce 2011 **Manuál k případovým konferencím** (<http://www.mpsv.cz/files/clanky/13087/manual.pdf>).

Změny v oblasti výkonu sociálně-právní ochrany pověřenými osobami

V úpravě pověřování fyzických a právnických osob k výkonu sociálně-právní ochrany dětí (§ 48 a násl. ZSPOD) dochází k zásadní změně dosavadního způsobu udělování pověřování. Nově bude každé pověření vázáno **vždy ke konkrétnímu místu poskytování sociálně-právní ochrany dětí nebo ke konkrétnímu zařízení sociálně-právní ochrany dětí**. Vedle výčtu činností, ke kterým se pověření vydává, musí rozhodnutí o vydání pověření povinně obsahovat vymezení **místa výkonu sociálně-právní ochrany dětí a označení názvu a sídla zařízení sociálně-právní ochrany dětí, k jehož zřízení a provozování se pověření uděluje (viz § 49 odst. 5 ZSPOD)**. Výjimka z povinnosti označení přesného názvu a sídla zařízení sociálně-právní ochrany dětí platí jen pro vydání pověření ke zřizování a provozování výchovně rekreačních táborů pro děti podle § 43 ZSPOD, u kterých se může místo poskytování sociálně-právní ochrany průběžně měnit i beze změny pověření.

V rámci jednoho rozhodnutí o pověření je samozřejmě přípustné uvést i několik míst, na kterých bude sociálně-právní ochrana dětí poskytována, anebo i více zařízení sociálně-právní ochrany dětí. V závislosti na obsahu žádosti a druhu vykonávaných činností může být místo poskytování sociálně-právní ochrany dětí v rozhodnutí vymezeno v různém rozsahu a šířce (konkrétní adresa, část obce, obec, více obcí v obvodu kraje, kraj apod.). V případě pověření ke zřízení a provozování zařízení sociálně-právní ochrany dětí musí rozhodnutí obsahovat i uvedení všech případných detašovaných pracovišť nebo jiných organizačních složek zařízení, která se nacházejí mimo hlavní sídlo označeného zařízení.

Při jakékoliv změně místa výkonu sociálně-právní ochrany dětí bude nezbytné vydat nové rozhodnutí o pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, bude-li pověřenou osobou prokázáno, že i v novém místě výkonu sociálně-právní ochrany dětí budou splněny zákonné podmínky stanovené pro vydání pověření v § 49 odst. 2 a 3 ZSPOD. Obdobně i v případě, kdy pověřená osoba bude mít v úmyslu zřídit nové zařízení sociálně-právní ochrany dětí nebo nové pracoviště již existujícího zařízení sociálně-právní ochrany dětí, bude povinna podat krajskému úřadu žádost o vydání nového pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Jestliže krajský úřad příslušný podle místa trvalého pobytu nebo sídla žadatele bude rozhodovat o vydání nového pověření nebo o změně stávajícího pověření ve vztahu k zařízení sociálně-právní ochrany, které má být zřízeno v obvodu jiného krajského úřadu, **může být o vydání nebo změně pověření rozhodnuto jen na základě závazného**

PhDr. Miloslav Macela

ředitel odboru rodiny a ochrany práv dětí

stanoviska toho krajského úřadu, v jehož obvodu se má nacházet nově zřizované zařízení či pracoviště stávajícího zařízení (viz § 49 odst. 5 a 7 ZSPOD). Dotčený krajský úřad vydá závazné stanovisko zejména na základě vyhodnocení toho, zda a do jaké míry je zřízení nového zařízení nebo detašovaného pracoviště zařízení žádoucí z hlediska potřeb ohrožených rodin a dětí a zabezpečování sociálně-právní ochrany pro ohrožené rodiny a děti na území kraje, s přihlédnutím k rozsahu a struktuře stávající krajské sítě zařízení sociálně-právní ochrany, zařízení sociálních služeb a dalších zařízení pro poskytování péče a pomoci ohroženým dětem. Obsah závazného stanoviska dotčeného krajského úřadu může být přezkoumán v rámci odvolacího řízení proti rozhodnutí příslušného krajského úřadu, vydanému na základě závazného stanoviska v souladu s § 149 odst. 4 správního řádu.

Se základní změnou způsobu pověřování fyzických a právnických osob k poskytování sociálně-právní ochrany dětí souvisí úprava přechodných ustanovení k novele zákona č. 359/1999 Sb. (viz bod 7. až 10. přechodných ustanovení k části první zákona č. 401/2012 Sb.). Řízení o žádostech o vydání pověření ke zřízení a provozování zařízení sociálně-právní ochrany, o nichž nebylo pravomocně rozhodnuto do 31. 12. 2012, **dokončí příslušný krajský úřad již podle úpravy zákona č. 359/1999 Sb. ve znění účinném od 1. 1. 2013.** To znamená, že v rozhodnutí o vydání pověření, které se vydává na základě žádosti podané do 31. 12. 2012, již musí být uveden název a sídlo všech zařízení sociálně-právní ochrany dětí, včetně detašovaných pracovišť, na které se pověření vztahuje, nejde-li o pověření ke zřízení a provozování výchovně rekreačního tábora pro děti. Pokud má být zařízení sociálně-právní ochrany dětí zřízeno v obvodu jiného krajského úřadu, musí si krajský úřad příslušný podle sídla nebo trvalého pobytu vyžádat závazné stanovisko dotčeného krajského úřadu, v jehož obvodu se má zařízení nacházet, i v rámci správního řízení ve věci vydání pověření, které nebylo pravomocně skončeno do 31. 12. 2012.

Všechny právnické nebo fyzické osoby, kterým bylo do 31. 12. 2012 vydáno pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, jsou povinny **nejpozději do 28. 2. 2013** oznámit krajskému úřadu podle sídla nebo místa trvalého pobytu pověřené osoby všechna místa, na kterých na základě vydaného pověření vykonávají svou činnost v oblasti sociálně-právní ochrany, včetně názvu a sídla všech zařízení sociálně-právní ochrany provozovaných touto pověřenou osobou. Nad rámec této oznamovací povinnosti jsou pověřené osoby, které byly do 31. 12. 2012 pověřeny ke zřízení a provozování zařízení sociálně-právní ochrany dětí, dále povinny **do 28. 2. 2013** oznámit krajskému úřadu, v jehož obvodu se nachází sídlo nebo sídla

zařízení sociálně-právní ochrany provozovaných touto pověřenou osobou, název a adresu sídla všech zařízení, v nichž je sociálně-právní ochrana dětí vykonávána v obvodu tohoto krajského úřadu. Krajský úřad, v jehož obvodu se nachází sídlo zařízení sociálně-právní ochrany zřízeného do 31. 12. 2012, je povinen nejpozději do 6 měsíců od doručení oznámení pověřené osoby (tj. **nejpozději do 31. 8. 2013**) posoudit, zda zařízení sociálně-právní ochrany dětí nacházející se v jeho obvodu splňují podmínky pro poskytování sociálně-právní ochrany stanovené v § 48, § 49, § 49a a v § 40 až 43 ZSPOD a na základě tohoto posouzení vydat závazné stanovisko podle § 149 správního řádu o tom, zda každé jednotlivé zařízení zákonné podmínky splňuje či nikoliv. V případě, že se adresa sídla zařízení nachází v obvodu jiného kraje než sídlo nebo místo trvalého pobytu pověřené osoby, zašle krajský úřad vydané závazné stanovisko tomu krajskému úřadu, který je příslušný podle místa sídla nebo trvalého pobytu pověřené osoby. Dotčený krajský úřad posuzuje splnění zákonných podmínek pro provozování zařízení sociálně-právní ochrany a vydává závazné stanovisko na základě stavu zjištěného ke dni vydání závazného stanoviska, nikoliv ke dni 1. 1. 2013. Z toho vyplývá, že při vydání závazného stanoviska musí dotčený krajský úřad zohledňovat přechodná ustanovení k části první zákona č. 401/2012 Sb., která dávají pověřeným osobám lhůtu do 31. 12. 2014 ke splnění podmínek odborné způsobilosti podle § 49a ZSPOD a provozovatelům zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc lhůtu do 31. 12. 2013 ke splnění limitu počtu dětí v zařízení a doby pobytu dětí v zařízení podle § 42 odst. 3, 4 a 5 ZSPOD.

Krajský úřad příslušný podle sídla nebo místa trvalého pobytu pověřené osoby přijme a založí došlá oznámení pověřených osob o místu/místech výkonu sociálně-právní ochrany dětí, aniž by na základě těchto oznámení zahajoval správní řízení o změně pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Došlá oznámení využije krajský úřad jednak při své kontrolní činnosti (zejména z hlediska kontroly, zda pověřená osoba v období do 31. 12. 2012 řádně splnila svoji oznamovací povinnost ohledně nového místa poskytování sociálně-právní ochrany podle § 49 odst. 8 písm. a) ZSPOD ve znění účinném do 31. 12. 2012), jednak pro účely pozdějšího rozhodování o změně pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, pokud by pověřená osoba v období po 1. 1. 2013 měla v úmyslu rozšířit výkon sociálně-právní ochrany na nové místo a z tohoto důvodu podala krajskému úřadu žádost o změnu pověření v souladu s § 49 odst. 6 písm. b) ZSPOD. **Odlišný postup se uplatní v případě pověřených osob, kterým bylo ke dni 31. 12. 2012 vydáno pověření ke zřízení a provozování zařízení sociálně-právní ochrany dětí, s výjimkou výchovně rekreačního tábora. U těchto pověřených osob musí krajský úřad příslušný podle sídla nebo místa trvalého pobytu pověřené osoby vydat nové rozhodnutí o pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí,**

ve kterém uvede název a sídlo všech zařízení sociálně-právní ochrany dětí, která splňují zákonné podmínky a na která se pověření vydává, a současně také všechna zařízení sociálně-právní ochrany zřízená do 31. 12. 2012, která zákonné podmínky nesplňují a která již po právní moci rozhodnutí krajského úřadu nesmějí vykonávat další činnost. Krajský úřad vydá rozhodnutí týkající se zařízení sociálně-právní ochrany dětí nejpozději do 6 měsíců poté, kdy obdržel závazné stanovisko dotčeného krajského úřadu, v jehož obvodu se nachází sídlo zařízení sociálně-právní ochrany, nejpozději však do 8 měsíců od splnění oznamovací povinnosti pověřenou osobu (tj. nejpozději do 31. 10. 2013).

Významná změna v oblasti pověřování k výkonu sociálně-právní ochrany dětí se týká činnosti **zařízení sociálně-právní ochrany, která jsou zřizována a provozována obcemi a kraji v samostatné působnosti** podle § 39 ZSPOD. Do 31. 12. 2012 mohly obce a kraje zřizovat zařízení sociálně-právní ochrany bez pověření krajského úřadu, pouze s přiměřeným splněním podmínek pro vydání pověření podle § 49 odst. 2, 6 a 7 ZSPOD. Od 1. 1. 2013 se však sjednocují zákonné podmínky pro zřizování všech zařízení sociálně-právní ochrany a platí, že i zařízení zřizovaná obcemi a kraji mohou vykonávat svoji činnost jen na základě pověření krajského úřadu (viz novelizované znění § 39 odst. 2 ZSPOD). **Pokud jde o obecní a krajská zařízení sociálně-právní ochrany dětí zřízená do 31. 12. 2012, musí obec nebo kraj jako zřizovatel zařízení požádat nejpozději do 28. 2. 2012 příslušný krajský úřad (podle sídla obce nebo kraje) o vydání pověření k provozování zařízení sociálně-právní ochrany a k žádosti doložit všechny skutečnosti a doklady požadované v § 49 odst. 2, 4 a § 49a ZSPOD**, tj. zejména doklady o vlastnickém nebo užívacím právu k objektu nebo prostorám zařízení, splnění hygienických požadavků, potřebné technické a materiální podmínky pro provozování zařízení, doklady o odborné způsobilosti pracovníků zařízení a jejich pracovní životopisy atd. Na základě žádosti obce nebo kraje vydá krajský úřad rozhodnutí o tom, zda se pověření k provozování zařízení sociálně-právní ochrany uděluje (s uvedením názvu a adresy sídla zařízení) nebo zda se žádost pro nesplnění zákonných podmínek zamítá. Do právní moci rozhodnutí krajského úřadu ve věci žádosti o vydání pověření mohou kraj nebo obec přechodně provozovat zařízení sociálně-právní ochrany i bez pověření (viz bod 11. přechodných ustanovení k části první zákona č. 401/2012 Sb.).

Počínaje 1. lednem 2013 se mění forma podání žádosti o vydání pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Podle stávající úpravy § 63 písm. c) ZSPOD postačovalo podání žádosti v písemné formě, zatímco na základě novelizovaného znění § 60 ZSPOD se vyžaduje, **aby žádost o vydání pověření byla podána**

výlučně na tiskopisu předepsaném Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Tiskopis žádosti bude vycházet z aktualizované podoby stávajícího formuláře žádosti o vydání pověření a bude žadatelům k dispozici jak v tištěné podobě, tak v elektronické podobě na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí, odkaz Rodina a ochrana práv dětí, Sociálně-právní ochrana dětí. Žádost o vydání pověření tak bude možné podat buď na originále tiskopisu, anebo na tiskopisu vytisknutém žadatelem z webových stránek www.mpsv.cz. Poslední možností je pak podání žádosti v elektronické verzi tiskopisu se zaručeným elektronickým podpisem, nebo prostřednictvím datové schránky.

Novela nově definuje okruh činností v oblasti náhradní rodinné péče, které mohou vykonávat fyzické nebo právnické osoby na základě pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. V návaznosti na úpravu dohod o výkonu pěstounské péče, které mohou osoby pečující o dítě a osoby v evidenci uzavírat rovněž s pověřenými fyzickými nebo právnickými osobami, se upravuje možnost vydání **pověření k uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče a následně k poskytování výchovné a poradenské pomoci a ke sledování výkonu pěstounské péče na základě uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče (viz § 48 odst. 2 písm. d) a f) ZSPOD)**. Vedle toho zůstává zachována možnost vydání pověření *k zajišťování a provádění odborných příprav žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče podle § 11 odst. 2 ZSPOD (na základě dohody s příslušným krajským úřadem), k poskytování odborného poradenství a pomoci jak žadatelům o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče, tak i osobám, které již dítě osvojily nebo přijaly do pěstounské péče, k vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny a jejich oznamování obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností a k vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit náhradní rodinnou péči formou pěstounské péče nebo osvojení*. V této souvislosti je třeba upozornit, že pověření k zajišťování příprav žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče podle § 48 odst. 2 písm. e) v sobě zahrnuje rovněž pověření **k zajišťování příprav dětí žijících v rodině žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče ve smyslu § 11 odst. 2 písm. b) ZSPOD**, neboť příprava dětí žadatelů je bezprostředně spjata s přípravou samotných žadatelů a v souladu s prováděcí vyhláškou k ZSPOD je nedílnou součástí přípravy žadatelů.

Naopak v důsledku zrušení zákonné úpravy zařízení pro výkon pěstounské péče se z okruhu činností pověřených osob vypouští zřizování a provozování zařízení pro výkon pěstounské péče, navrhování fyzických osob vhodných stát se pěstouny v zařízení, jakož i poskytování výchovné a poradenské péče pěstounům v zařízení a sledování výkonu pěstounské péče v zařízení. Pověřené osoby, u kterých bylo

k 31. 12. 2012 platné pověření ke zřízení a provozování zařízení pro výkon pěstounské péče, však mohou na základě přechodného ustanovení i po 1. 1. 2013 nadále vykonávat práva a povinnosti zřizovatele zařízení podle § 45 ZSPOD a podle dohod o výkonu pěstounské péče, které byly uzavřeny do 31. 12. 2012, s výjimkou povinnosti poskytovat pěstounům odměnu pěstouna podle § 46 ZSPOD.

Zákon č. 401/2012 Sb. novelizující zákon o sociálně-právní ochraně dětí upřesňuje požadavky **na odbornou způsobilost pracovníků/pracovnic pověřených osob pro poskytování sociálně-právní ochrany**. V případě, kdy tito pracovníci nesplňují požadavek ukončeného vysokoškolského nebo vyššího odborného vzdělání v programech a oborech uvedených v § 49a odst. 2 písm. a), b) dosud podle úpravy účinné do 31. 12. 2012 postačovalo, aby tyto osoby doložily praxi v délce 1 roku a absolvování blíže nespecifikovaných kurzů v oblasti péče o rodinu a děti. Nově se u uvedené kategorie nekvalifikovaných pracovníků požaduje odborná praxe v trvání nejméně 2 roky a absolvování alespoň 200 hodin akreditovaných vzdělávacích kurzů pro sociální pracovníky podle § 110 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Pracovníci pověřených osob, kteří nesplňovali nově nastavené požadavky odborné způsobilosti podle § 49a odst. 2 ZSPOD ke dni 31. 12. 2012, mají přiznanou lhůtu do 31. 12. 2014 ke splnění kvalifikačních požadavků, tj. buďto k dokončení vysokoškolského nebo vyššího odborného vzdělání v některém z vyjmenovaných oborů anebo absolvování 200 hodin zmíněných akreditovaných vzdělávacích kurzů pro sociální pracovníky. Pracovníci, kteří se začnou podílet na přímém poskytování sociálně-právní ochrany pověřenou osobou v období od 1. 1. 2013, musí nově upravené požadavky odborné způsobilosti podle § 49a ZSPOD splňovat automaticky, nicméně v souladu s § 49a odst. 5 ZSPOD se mohou přechodně podílet na přímém poskytování sociálně-právní ochrany, s výjimkou odborného poradenství pro děti, rodiče, jiné osoby odpovědné za výchovu a žadatele o zprostředkování náhradní rodinné péče, i bez splnění stanovených kvalifikačních předpokladů, pokud pracují pod dozorem odborně způsobilé osoby a podmínky odborné způsobilosti splní nejpozději do 2 let ode dne, kdy se začaly na poskytování sociálně-právní ochrany podílet.

V úpravě kontrolních pravomocí krajských úřadů vůči pověřeným osobám se v § 49 odst. 10 ZSPOD doplňuje, že výkon sociálně-právní ochrany dětí pověřenou osobou může kontrolovat nejen krajský úřad, který kontrolované osobě vydal pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí (krajský úřad příslušný podle místa trvalého pobytu nebo sídla pověřené osoby), nebo krajský úřad, v jehož obvodu se nachází sídlo zařízení sociálně-právní ochrany provozovaného pověřenou osobou, ale nově rovněž ten krajský úřad, v jehož obvodu pověřená osoba vykonává jinou činnost

PhDr. Miloslav Macela

ředitel odboru rodiny a ochrany práv dětí

v oblasti sociálně-právní ochrany dětí než je provozování zařízení sociálně-právní ochrany. Toto doplnění je stanoveno v souladu s principem, že každý krajský úřad by měl mít oprávnění kontrolovat výkon sociálně-právní ochrany dětí ve svém správním obvodu, ať už jde o výkon sociálně-právní ochrany dětí podřízenými orgány sociálně-právní ochrany dětí (obecními úřady a obecními úřady obcí s rozšířenou působností) nebo pověřenými fyzickými a právníckými osobami.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP)

ZDVOP poskytují ochranu a pomoc ohroženým dětem spočívající v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, zajištění zdravotních služeb a psychologické a jiné obdobné péče. ZDVOP mají být alternativou k péči ústavní, proto podmínky v těchto zařízeních musí být nastaveny tak, aby péče o děti byla co nejvíce individualizována. Novela ZSPOD a standardy sociálně-právní ochrany upravené v prováděcí vyhlášce zavádějí opatření, která by měla přispět k tomu, aby ZDVOP získala formu zařízení spíše rodinného typu, aby poskytovala pomoc okamžitou, tedy krizovou, a aby poskytovala odbornou pomoc nejen umístěným dětem, ale také jejich rodinám.

Omezení počtu dětí umístěných ve ZDVOP (§ 42 odst. 3, 4 ZSPOD)

Počet dětí umístěných ve ZDVOP nesmí přesáhnout 28 dětí, a to i v případě, že toto zařízení je umístěno ve více budovách; tento počet dětí může být překročen jen v případě, že do péče ZDVOP budou svěřeni sourozenci. Ministerstvo práce a sociálních věcí může v odůvodněných případech na žádost zřizovatele ZDVOP udělit časově omezenou výjimku z nejvýše povoleného počtu dětí umístěných v jednom ZDVOP. Udělení výjimky bude přicházet v úvahu zejména u stávajících ZDVOP, pokud vnitřní uspořádání i přes překročení maximální kapacity v budově či areálu umožňuje zajistit individuální péči.

Ustanovení § 42 odst. 4 ZSPOD stanovuje, že **jeden zaměstnanec ZDVOP může současně zajišťovat osobní péči nejvýše o 4 děti svěřené do péče zařízení.** Opět jde o individualizaci péče o umístěné děti, kterým je třeba věnovat náležitou pozornost a individuální přístup. Osobní péče, která spočívá nejen v osobním dohledu nad svěřeným dítětem, ale především ve vzájemné a vědomé interakci pečovatele se svěřenými dětmi, je zajišťována především v denních hodinách, kdy tak v daném čase a místě musí být splnění zákonného požadavku prokazatelné. V nočních hodinách, kdy péče poskytovaná v zařízení svěřeným dětem spočívá převážně v dozoru nad dětmi a zajištění pohotovosti (a nejedná se tak stricto sensu

o „osobní péči“), je výjimečně možné, aby jeden zaměstnanec dohlížel na více dětí, musí však být vždy prokazatelně zajištěno bezpečí všech umístěných dětí (počet zaměstnanců musí být vždy dostatečný pro případ mimořádné situace, tedy že by např. vznikl požár nebo bylo nutné s některým dítětem jet na pohotovost atp.).

Omezení délky pobytu dětí umístěných ve ZDVOP (§ 42 odst. 5 ZSPOD)

Délka pobytu dítěte ve ZDVOP může trvat nejdéle po dobu:

- a) **3 měsíců od jeho umístění do ZDVOP na základě žádosti zákonného zástupce dítěte;**
- v případě opakované žádosti zákonného zástupce o umístění dítěte do ZDVOP může být dítě přijato do péče zařízení v délce dalších 3 měsíců jen s předchozím písemným souhlasem obecního úřadu obce s rozšířenou působností
 - jelikož je ZDVOP povinno podle § 42 odst. 12 ZSPOD přijetí dítěte do zařízení vždy ohlásit příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany, bude mít OSPOD prostor vyhodnotit situaci dítěte a rodiny a v případě opakované žádosti posoudit, zda je tato forma péče o dítě v jeho nejlepším zájmu a zda z hlediska právní jistoty není namístě řešit situaci např. soudním rozhodnutím o umístění dítěte do ZDVOP; bude též prostor pro vytvoření individuálního plánu ochrany dítěte a pro práci s rodinou, aby péči o dítě mohla opět co nejdříve převzít,
- b) **6 měsíců, je-li dítě umístěno ve ZDVOP na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností nebo na základě žádosti dítěte, jestliže s pobytem dítěte vyslovil souhlas rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte; výjimečně lze tuto dobu prodloužit v případě, že si rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte prokazatelně upravují své poměry tak, aby mohli převzít dítě do osobní péče; celková doba nepřetržitého pobytu dítěte v zařízení nesmí přesáhnout dobu 12 měsíců,**
- c) **stanovenou v rozhodnutí soudu**
- může jít o rozhodnutí soudu o výchovném opatření podle § 13a, kterým byl nařízen pobyt dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc - v takovém případě může být pobyt dítěte v zařízení nařízen nejdéle na dobu

3 měsíců s možností výjimečného prodloužení délky pobytu na 6 měsíců (viz § 13a odst. 1 a 5 ZSPOD),

- rozhodnutí soudu o svěření dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc podle § 46 zákona o rodině - jde o alternativu k nařízení ústavní výchovy dítěte a dochází ke sjednocení doby trvání pobytu dítěte ve ZDVOP s novou úpravou doby trvání ústavní výchovy v § 46 odst. 2 zákona o rodině, tzn. že svěření dítěte do péče zařízení může trvat maximálně 3 roky s tím, že před uplynutím této lhůty bude soud oprávněn pobyt dítěte v zařízení prodloužit znovu až na dobu 3 let (viz. § 46 odst. 2, 3 zákona o rodině),
- pokud je dítě do ZDVOP umístěno nejprve na základě předběžného opatření podle § 76 nebo § 76a občanského soudního řádu, započítávají se doby trvání předběžného opatření do celkové maximální doby trvání pobytu dítěte v zařízení (v případě výchovného opatření – viz. § 13a odst. 6 ZSPOD).

Přechodné ustanovení k omezení počtu dětí a délky umístění dětí ve ZDVOP

Pokud je ve ZDVOP umístěn větší počet dětí nebo zde děti pobývají delší dobu, než je stanoveno v § 42 odst. 3 až 5 ZSPOD, je ZDVOP povinno učinit opatření, aby nejpozději do 31. prosince 2013 nepřesahoval počet dětí v takovém zařízení počet dětí stanovený v § 42 odst. 3 a 4 ZSPOD a aby doba pobytu dětí v takovém zařízení nepřesáhla délku pobytu stanovenou v § 42 odst. 5 ZSPOD. Vzhledem k tomu, že podle statistik je většina dětí ve ZDVOP umístěna na základě dohody se zákonným zástupcem uzavřené podle § 42 odst. 5 (od 1. 1. 2013 odst. 8) ZSPOD, je nejvhodnějším způsobem řešení dohoda zařízení se zákonnými zástupci o ukončení pobytu, příp. výpověď či jiný způsob ukončení dohody, který dohoda nebo vnitřní řád zařízení předpokládá. V případě, že ani v uvedeném termínu nedojde ve ZDVOP k úpravě délky pobytu dětí tak, aby odpovídala § 42 odst. 3 až 5 ZSPOD, je příslušný orgán sociálně-právní ochrany povinen podat soudu nejpozději do 5 měsíců od uplynutí lhůty stanovené do 31. prosince 2013 návrh na změnu výchovných opatření, popřípadě učinit jiná vhodná opatření na snížení počtu dětí a k úpravě délky pobytu dětí v tomto zařízení. Uvedené přechodné ustanovení se ve vztahu k maximálnímu počtu dětí v zařízení uplatní pouze tam, kde nedojde k udělení výjimky ministerstvem. **V případě dětí umístovaných do ZDVOP po 1. 1. 2013 je již třeba dbát na dodržování maximálních dob umístění stanovených v § 42 odst. 5 ZSPOD.**

Povinnost ZDVOP spolupracovat s rodinou umístěného dítěte (§ 42a odst. 1 písm. h) ZSPOD)

ZDVOP již podle § 42a odst. 1 písm. d) ZSPOD ve znění platném do 31. 12. 2012 poskytuje poradenství nejen dítěti, ale i jeho rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu. Tato povinnost se rozšiřuje a blíže specifikuje tak, že ZDVOP je povinno spolupracovat s rodinou dítěte a poskytovat této rodině pomoc při vyřizování a zajišťování záležitostí týkajících se dítěte. Tato povinnost spolupráce je důležitá pro co nejrychlejší návrat dítěte zpět do rodiny, pokud zařízení zajistí např. nácvik rodičovských kompetencí a dalších dovedností a/nebo zajistí rodičům terapii, významně tím může rodině pomoci. Vždy je třeba vycházet z IPOD zpracovaného OSPOD, je-li v daném případě zpracován. Pokud není IPOD zpracován (např. jde o první umístění dítěte do ZDVOP na žádost zákonného zástupce), mělo by ZDVOP s OSPOD konzultovat kroky činěné v rámci spolupráce s rodinou umístěného dítěte. ZDVOP mají (již od roku 2006) povinnost poskytnout umístěným dětem odbornou pomoc prostřednictvím psychologa a sociálního pracovníka, mají tedy navázanou spolupráci s příslušnými odborníky, kteří by nyní měli poskytovat pomoc a poradenství nejen umístěným dětem, ale i jejich rodičům a jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte.

Práva a povinnosti ředitele ZDVOP (§ 42a odst. 3-5 ZSPOD)

V právní úpravě ZDVOP dosud absentovala úprava práv a povinností ředitele ZDVOP, což v některých případech přinášelo kolizní situace a střety mezi zařízeními a rodiči, orgány sociálně-právní ochrany dětí nebo soudy. Proto bylo přistoupeno k zakotvení jasného vymezení práv a povinností ředitele ZDVOP obdobně jako vyplývají pro ředitele zařízení pro výkon ústavní výchovy podle ustanovení § 23 a § 24 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních.

Ředitel ZDVOP je

a) oprávněn

1. zakázat nebo přerušit návštěvu rodičů nebo jiných osob v zařízení v případě jejich nevhodného chování, které by nepříznivě působilo na výchovu dětí, jde-li o děti umístěné v zařízení na základě rozhodnutí soudu,
2. být přítomen při otevření listovní nebo balíkové zásilky dítětem, pokud je důvodné podezření, že zásilka má z výchovného hlediska závadný obsah nebo by mohla ohrozit zdraví či bezpečnost dětí, a uschovat ji na dobu omezenou dnem propuštění dítěte ze zařízení, a provést o tom záznam do spisové dokumentace o dítěti,

3. převzít od dítěte do dočasné úschovy finanční hotovost a předměty ohrožující výchovu, zdraví či bezpečnost dětí a v odůvodněných případech i cenné předměty; písemný zápis o převzetí a jeho důvodech ověřený ředitelem, dalším odborným pracovníkem zařízení a dítětem je založen do spisové dokumentace o dítěti,
4. povolit dětem umístěným podle § 42 odst. 2 písm. b) cestovat bez dozoru mimo zařízení do místa pobytu rodičů nebo jiných fyzických osob,
5. zastoupit dítě v běžných záležitostech,
6. nařídit vyšetření dítěte, zda není pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky,

b) povinen

1. seznámit dítě s jeho právy a povinnostmi,
2. předat dítě podle rozhodnutí příslušného orgánu do péče budoucího osvojitele nebo pěstouna,
3. dát příslušnému soudu podnět ke zrušení umístění dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, pokud pominuly důvody pro další pobyt dítěte v tomto zařízení, a vyrozumět o tom příslušný orgán sociálně-právní ochrany,
4. dát příslušnému soudu podnět k úpravě styku rodičů nebo jiných osob s dítětem v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, vyžaduje-li to zájem dítěte, a vyrozumět o tom příslušný orgán sociálně-právní ochrany,
5. podávat informace o dítěti zákonným zástupcům, jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte nebo orgánům sociálně-právní ochrany na jejich žádost,
6. projednat předem opatření zásadní důležitosti s dítětem, s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti, a se zákonnými zástupci dítěte, nehrozí-li nebezpečí z prodlení, a bezodkladně je informovat o provedeném opatření; nejsou-li zákonní zástupci dosažitelní, dát soudu podnět k ustanovení opatrovníka,
7. propustit dítě poté, co se dozvěděl o rozhodnutí soudu, kterým bylo zrušeno svěření dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, ne však dříve, než dítě převezme osoba odpovědná za jeho výchovu.

Z teoretického hlediska není pochyb, že v některých situacích, kdy představený zařízení rozhoduje o právech a povinnostech dětí a jejich zákonných zástupců, jedná i bez výslovné úpravy v pozici správního orgánu. Proto dále dochází ke změně v tom směru, že ředitel zařízení bude podle správního řádu rozhodovat o právech a povinnostech v oblasti státní správy sociálně-právní ochrany, půjde-li o případ **zamítnutí žádosti rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte o povolení pobytu mimo zařízení (tzv. propustku), tzn. že vydá správní rozhodnutí podle správního řádu** (samozřejmě jen v případě dětí umístěných

do ZDVOP rozhodnutím soudu - viz § 42 odst. 7 písm. b) ZSPOD). Režim povolení pobytu dětí mimo zařízení je upraven shodně s povolením návštěv dětí mimo školské ústavní zařízení (§ 30 ZSPOD). Je žádoucí, aby režim povolení návštěv byl shodný u všech typů pobytových zařízení, rozdíl mezi ústavním zařízením a ZDVOP, jakožto druhy náhradní (institucionální) péče, jsou z pohledu možnosti styku dětí s rodiči nepodstatné, jsou-li vůbec nějaké. Nadřazeným správním orgánem ředitele je krajský úřad, v jehož obvodu se nachází adresa sídla ZDVOP. Odvolání proti rozhodnutí ředitele nemá odkladný účinek.

Přemístění dítěte do jiného ZDVOP (§ 42a odst. 7-9 ZSPOD)

Stanovují se pravidla, za jakých podmínek lze přemísťovat dítě do jiného zařízení, kdy je zapotřebí souhlasu příslušného orgánu k tomuto přemístění, a důvody, pro které lze dítě z jednoho zařízení do druhého zařízení přemístit. Režim možného přemístění dítěte do jiného zařízení je rozlišován podle právního titulu, na základě kterého je dítě do zařízení umístěno. Stanovení těchto pravidel je důležité proto, aby nedocházelo k svévolnému přemísťování dětí mezi zařízeními, zejména aby děti nebyly přemísťovány daleko od rodičů či jiných příbuzných. V krizových situacích je možné dítě přemístit ihned, avšak je nutné o tom neprodleně informovat příslušné osoby a orgán sociálně-právní ochrany dětí, případně soud. Shodně se postupuje v případech přemístění dítěte do jiného pracoviště téhož zařízení.

Příspěvek na úhradu pobytu a péče (§ 42c – 42f ZSPOD)

Příspěvek na úhradu pobytu a péče hradí rodiče dítěte umístěného v zařízení na základě rozhodnutí soudu nebo žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Pokud je dítě umístěno v zařízení na základě souhlasu zákonného zástupce, sjednává se výše příspěvku v dohodě, kterou zákonný zástupce se zařízením uzavírá. Podle dosavadní úpravy činí výše příspěvku za kalendářní měsíc částku 0,8 násobek životního minima, od 1. 1. 2013 bude výše příspěvku činit **nejvýše 1,6 násobek částky životního minima**. Koeficient bude tudíž nově nastaven jako horní limit pro výši příspěvku s tím, že ředitel zařízení bude oprávněn v rámci správního uvážení stanovit i nižší částku příspěvku s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu a poměrům povinného rodiče. V ustanovení § 42d odst. 1 věta první ZSPOD je doplněno, že příspěvek na úhradu pobytu a péče se na žádost povinných osob nebo z podnětu zařízení sníží nebo nevyžaduje, jestliže po zaplacení příspěvku by jejich příjem nebo příjem jejich rodiny poklesl pod součet částky životního minima podle zákona o životním a existenčním minimu

a částky normativních nákladů na bydlení podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře). Zvýšením příspěvku za úhradu pobytu a péče rodiče, kteří mají vyživovací povinnost k dítěti, participují více na financování pobytu dítěte, který je jinak financován státním příspěvkem. Rovněž by nemělo docházet k „odkládání“ dětí do zařízení bez závažného důvodu, jakým je např. hospitalizace rodiče v lékařském zařízení. Výše příspěvku na úhradu pobytu a péče nebyla od roku 2007 valorizována, navíc je třeba zohlednit skutečnost, že ve většině případů se od částky příspěvku odečítá přídavek na dítě, který je vyplácen zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Na úpravu v § 42c odst. 1 ZSPOD odkazuje též ustanovení § 42 odst. 8 písm. i) ZSPOD týkající se způsobu a výše úhrady příspěvku za pobyt dítěte ve ZDVOP umístěného na základě dohody se zákonným zástupcem.

Výše příspěvku na úhradu pobytu a péče stanovená rodičům podle zákona platného do 31. 12. 2012 zůstává nezměněna i po účinnosti novely č. 401/2012 Sb., o výši příspěvku ve výši maximálně 1,6 násobku životního minima lze rozhodnout až v případě dětí přijatých do zařízení po 1. 1. 2013.

Státní příspěvek pro zřizovatele ZDVOP (§ 42g a násl. ZSPOD)

Zřizovatel ZDVOP má nárok na státní příspěvek za pobyt a péči poskytovanou dítěti v zařízení na základě:

- rozhodnutí soudu (předběžné opatření, meritorní rozhodnutí o nařízení výchovného opatření podle § 13a ZSPOD nebo o svěření dítěte do ZDVOP podle § 46 zákona o rodině),
- na žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
- žádosti zákonného zástupce dítěte, pokud je zároveň ze strany obecního úřadu obce s rozšířenou působností takové umístění shledáno jako důvodné.

Zřizovatel ZDVOP je povinen využít státní příspěvek pouze pro ZDVOP, v němž je umístěno dítě, na které je státní příspěvek pobírán.

Ke změně dochází také ve stanovení výše státního příspěvku pro zřizovatele ZDVOP. Na rozdíl od dosavadní právní úpravy, kdy je výše státního příspěvku vázána na částku životního minima a tedy odstupňovaná podle věkových kategorií umístěných dětí, je od 1. 1. 2013 státní příspěvek stanoven ve výši **22 800 Kč měsíčně bez ohledu na věk dítěte.**

Současná právní úprava v případě nároku na státní příspěvek není jednoznačná, často dochází k situaci, kdy dítě fakticky v zařízení nepobývá a je např. na dlouhodobé návštěvě u příbuzných, avšak státní příspěvek je zařízení přesto vyplácen. Novela tedy přináší úpravu, která stanovuje **nárok na státní příspěvek pouze za dobu, kdy dítě v zařízení skutečně pobývá a zařízení s jeho pobytem vznikají náklady**. Podle § 42g odst. 3 písm. b) ZSPOD se **státní příspěvek snižuje o jednu třetinu za každý den, v němž dítě pobývá mimo zařízení a pobyt mimo toto zařízení trvá alespoň po dobu 2 po sobě jdoucích kalendářních dnů**. Den, ve kterém dítě odejde ze zařízení v době po 15. hodině, nebo den, ve kterém se vrátí do zařízení před 15. hodinou, se do doby 2 dnů po sobě jdoucích nezahrnuje (pozn. jde o obdobnou úpravu jako u příspěvku na úhradu pobytu a péče /§ 42f odst. 2 ZSPOD/). Snižování státního příspěvku pro zřizovatele ZDVOP připadá v úvahu, pokud se dítě nachází mimo zařízení a náklady na jeho stravu, ošacení, zájmovou činnost atd. nese jiná osoba než zařízení (dítě je např. na propustce u rodičů či jiných osob odpovědných za výchovu, příbuzných, v hostitelské péči, nachází se v péči budoucích pěstounů nebo osvojitelů nebo v péči poskytovatele zdravotních služeb). **Pokud se však dítě nachází mimo zařízení proto, že se účastní akce organizované a hrazené zřizovatelem (tábor, pobyt u moře nebo v lázních atp.), nárok na státní příspěvek zřizovateli i nadále náleží.**

Ustanovení § 42g odst. 4 upravuje zánik nároku na státní příspěvek. **Státní příspěvek zaniká**

- a) **dnem, kterým bylo zrušeno nebo pozbylo platnosti rozhodnutí soudu, kterým bylo dítě svěřeno do péče ZDVOP** (nejde-li o případ uvedený v § 42g odst. 3 písm. c), podle kterého pokud dítě pobývá ve ZDVOP i po nabytí právní moci rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy, náleží zřizovateli státní příspěvek, dokud není dítě do příslušného ústavního zařízení přemístěno),
- b) za předpokladu, že dítě bylo svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na žádost orgánu sociálně-právní ochrany, zákonného zástupce nebo dítěte, **dnem, v němž obecní úřad obce s rozšířenou působností odeslal ZDVOP sdělení, že nepovažuje nadále umístění dítěte v tomto zařízení za důvodné** (toto sdělení je tedy třeba zaslat jak příslušnému ZDVOP, tak krajskému úřadu či Magistrátu hl. m. Prahy, který o státním příspěvku pro zřizovatele ZDVOP rozhoduje).

Podstatnou změnou je též změna místní příslušnosti krajského úřadu, který o státním příspěvku pro zřizovatele ZDVOP rozhoduje (§ 61 odst. 2 písm. c)

ZSPOD). Dosud rozhodoval krajský úřad příslušný podle sídla zřizovatele ZDVOP, od 1. 1. 2013 je k rozhodování ve věci státního příspěvku místně příslušný krajský úřad, v jehož obvodu se nachází adresa sídla konkrétního ZDVOP, v němž jsou umístěny děti, které zakládají nárok na státní příspěvek.

Vzhledem ke změnám týkajícím se státního příspěvku pro zřizovatele ZDVOP dá MPSV k dispozici nové formuláře žádosti o státní příspěvek, hlášení změn a seznamu umístěných dětí, které budou ke stažení na webových stránkách MPSV pod záložkou Rodina a ochrana práv dětí.

V případě státního příspěvku za měsíc prosinec 2012 či jiný předcházející měsíc je třeba již žádat o státní příspěvek krajský úřad místně příslušný dle adresy sídla konkrétního ZDVOP, avšak stále ještě na původních formulářích, neboť jde o nárok na státní příspěvek ZDVOP ve znění účinném do dne nabytí účinnosti novely č. 401/2012 Sb. Je tedy třeba, aby byla podána nová žádost o státní příspěvek s kompletním seznamem umístěných dětí, o kterých bude příslušný krajský úřad rozhodovat, resp. jejichž pobyt ve ZDVOP zakládá nárok na státní příspěvek.

Novela zavádí změny v úpravě výplaty státního příspěvku pro ZDVOP (§ 42h ZSPOD). Státní příspěvek se vyplácí měsíčně v české měně, a to po uplynutí kalendářního měsíce, za který náleží, **nejpozději do 30 dnů od vykonatelnosti rozhodnutí o přiznání státního příspěvku nebo o změně výše státního příspěvku.** Před uplynutím této lhůty rozhodne krajský úřad bezodkladně na žádost zřizovatele o přiznání části státního příspěvku, u které byl nárok na státní příspěvek prokázán. Krajský úřad rozhodující o státním příspěvku bude tedy mít dostatečný prostor pro důkladné a řádné přezkoumání všech podkladů rozhodných pro určení výše státního příspěvku. Plynulé a bezproblémové financování ZDVOP lze zajistit i při prodloužení lhůty pro výplatu státního příspěvku, neboť krajský úřad může v rozhodnutí stanovit předběžnou vykonatelnost a vyplatit přiznanou částku státního příspěvku i bez ohledu na případné odvolání. Nově se krajskému úřadu zakládá také **povinnost poskytnout zřizovateli zařízení na jeho žádost zálohu na státním příspěvku** a zatímně rozhodnout pouze o nesporné části státního příspěvku v souladu s § 148 správního řádu s tím, že o zbývající části státního příspěvku rozhodne dodatečně v závislosti na tom, jak rychle se podaří doložit nárok na státní příspěvek.

Změny v oblasti zprostředkování náhradní rodinné péče

1. Založení spisové dokumentace dítěte

Zprostředkování náhradní rodinné péče spočívá ve vyhledávání dětí, kterým **je třeba zajistit** péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče nebo osvojení (§ 19a odst. 1 písm. a) ZSPOD). Vypouští se slovo „vhodné“ dětí, které se jeví jako diskriminační. Cílem není posuzovat vhodnost dítěte, ale hledat děti, které se ocitly v situaci, se kterou je spojena potřeba náhradní rodinné péče. Terminologická úprava je v souladu se stanoviskem Veřejného ochránce práv (ze dne 28. 4. 2010, sp. zn.: 1825/2010/VOP/AHŘ).

Zákon výslovně stanovuje, kdy je třeba založit spisovou dokumentaci dítěte pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče (NRP):

- na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a na základě individuálního plánu ochrany dítěte,
- vždy je třeba dokumentaci založit po podání návrhu soudu podle § 14 odst. 1 písm. a) až f) ZSPOD nebo pokud bylo jinak zahájeno soudní řízení, které může vést k odebrání dítěte z péče rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

Spisovou dokumentaci pro účely zprostředkování NRP by obecní úřad obce s rozšířenou působností neměl zakládat až poté, kdy jsou splněny zákonné

podmínky pro osvojení dítěte (udělení souhlasu k osvojení, rozhodnutí soudu o určení nezájmu rodičů o dítě) nebo kdy je vydáno rozhodnutí soudu o umístění dítěte do náhradní péče určeného zařízení (ústavní výchova, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc). Založení spisové dokumentace o dítěti pro potřeby zprostředkování náhradní rodinné péče musí vycházet z průběžného vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny a z plnění opatření vyplývajících z individuálního plánu ochrany dítěte. Bezodkladně po založení spisové dokumentace o dítěti musí být její kopie spolu s údaji o dítěti postoupena příslušnému krajskému úřadu k zařazení dítěte do evidence dětí pro zprostředkování náhradní rodinné péče. Nejpozději musí být spisová dokumentace o dítěti pro účely náhradní rodinné péče založena po zahájení soudního řízení, jehož výsledkem může být rozhodnutí soudu o odebrání dítěte z péče rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. V případě takového výsledku pak může krajský úřad včas ze své evidence vybrat vhodné budoucí pěstouny nebo osvojitele dítěte nebo může doporučit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností vhodné osoby, kterým může být dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu.

Spisová dokumentace založená v okamžiku zahájení soudního řízení, jehož výsledkem může být rozhodnutí soudu o odebrání dítěte z péče rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu, bude aktualizována a doplňována průběžně.

V případě, že soudní řízení bude pravomocně ukončeno a dítě zůstane v péči rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu, bude dítě z evidence dětí pro zprostředkování náhradní rodinné péče vyřazeno.

2. Obsah spisové dokumentace

Při nahlášení dítěte do evidence pro zprostředkování NRP předkládá obecní úřad obce s rozšířenou působností dokumentaci v rozsahu uvedeném v § 21 odst. 4 ZSPOD.

Novela výslovně uvádí, k čemu je třeba přihlížet při zprostředkování NRP (§ 24 odst. 1 ZSPOD) – k výsledku odborného posouzení dítěte a žadatelů podle § 27 ZSPOD, k vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a k plnění opatření vyplývajících z individuálního plánu ochrany dítěte. Aktuální vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plán ochrany dítěte má tedy být součástí spisové dokumentace dítěte podle § 22 odst. 2 písm. d) ZSPOD jako další doklady potřebné pro zprostředkování.

Co obsahuje evidence dítěte pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče vedené krajským úřadem je upraveno v § 22 odst. 2 ZSPOD.

PhDr. Miloslav Macela

ředitel odboru rodiny a ochrany práv dětí

Ke zpracování odborného posouzení pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče podle § 27 odst. 2 písm. a) ZSPOD lze vycházet ze závěrů vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny podle § 10 odst. 3 písm. c) ZSPOD. Podrobnější obsah odborného posouzení a jeho návaznost na vyhodnocení situace dítěte a rodiny bude zpracován v připravovaném manuálu pro oblast náhradní rodinné péče.

3. Postoupení spisové dokumentace dítěte Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí (ÚMPOD)

V návaznosti na zrušení příslušnosti Ministerstva práce a sociálních věcí ke zprostředkování náhradní rodinné péče ve druhém stupni se v § 22 odst. 8 a 9 ZSPOD upravují podmínky, za kterých bude krajský úřad postupovat údaje o dětech a údaje o žadatelích Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí za účelem zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině. V souladu s principem priority svěření dítěte do náhradní rodinné péče v zemi původu dítěte a principem subsidiarity osvojení dítěte do ciziny, které jsou vyjádřeny v článku 21 Úmluvy o právech dítěte, se výslovně stanoví, že postoupení údajů o dítěti pro účely zprostředkování osvojení do ciziny je přípustné jen v situaci, kdy se prokazatelně nedaří zprostředkovat dítěti osvojení nebo svěření do pěstounské péče v České republice a nelze ani do budoucna s ohledem na všechny známé a dostupné informace předpokládat, že by se péče o dítě mohla ujmout osoba dítěti příbuzná nebo blízká.

4. Žádost o zprostředkování náhradní rodinné péče

Ministerstvo práce a sociálních věcí vydá jednotný formulář žádosti o zprostředkování osvojení, pěstounské péče nebo pěstounské péče na přechodnou dobu. Tento formulář bude k dispozici v tištěné podobě a v elektronické podobě ke stažení na webových stránkách MPSV.

V souladu se zásadou procesní ekonomie a šetření nákladů účastníků řízení se v § 22 odst. 6 ZSPOD výslovně zakotvuje oprávnění krajského úřadu rozhodovat o zamítnutí žádosti o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče již ve chvíli, kdy jsou ještě před dokončením odborného posouzení zjištěny závažné skutečnosti, které brání zařazení žadatele do evidence žadatelů (zejména skutečnosti týkající se bezúhonnosti žadatele nebo jeho zdravotního stavu). V takových případech je možné na základě zjištěných závažných překážek rozhodnout o zamítnutí žádosti, aniž by bylo nutné dokončovat zbývající části

odborného posouzení žadatele, např. provádět odborné psychologické vyšetření žadatele nebo zajišťovat žadateli absolvování odborné přípravy k přijetí dítěte do rodiny.

5. Přípravy k přijetí dítěte do rodiny

Přípravy podle § 11 odst. 2 písm. a) a b) ZSPOD nadále provádí krajský úřad nebo pověřené osoby. Přípravy realizované všemi subjekty mají nadále splňovat kritéria, která stanoví zákon. Jedná se o minimální časový rozsah příprav a rámcový obsah, který je blíže specifikován ve vyhlášce.

Žadatelé mají během příprav získat základní znalosti, dovednosti a postoje potřebné pro přijetí dítěte do rodiny, ale zároveň se jedná o proces poznávání zdrojů a schopností žadatelů. V tomto procesu se ve spolupráci s krajským úřadem nebo pověřenou osobou provádějící přípravy mohou upřesňovat představy žadatelů o jejich možnostech a předpokladech pro přijetí dítěte i konkretizovat představy o tom, pro jaké dítě/děti mohou být vhodnými žadateli. Závěry z příprav jsou důležitou součástí odborného posouzení žadatelů.

Je stanoven minimální rozsah příprav (48 hodin pro osvojení a pěstounskou péči, 72 hodin pro pěstounskou péči na přechodnou dobu). V souladu se záměrem profesionalizovat pěstounskou péči a sjednotit požadavky kladené na žadatele o zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče se zavádí požadavek absolvovat povinnou přípravu alespoň v minimálním časovém rozsahu. Časový rozsah uváděný v novele je stanoven jako minimální, krajský úřad či pověřená osoba si může počet hodin v případě potřeby navýšit. Podrobnosti budou stanoveny vyhláškou. Poznatky z praxe jednoznačně upřednostňují následné vzdělávání pěstounů, které reaguje na jejich aktuální potřeby, a rovněž doprovázení pěstounských rodin odborníky na náhradní rodinnou péči. Obojí novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí přináší.

Podrobnosti k obsahu a rozsahu odborné přípravy žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče budou upraveny prováděcí vyhláškou Ministerstva práce a sociálních věcí. Podrobnější úprava metod příprav bude upravena v připravovaném manuálu pro oblast náhradní rodinné péče.

V rámci příprav fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny se pamatuje rovněž na děti, které žijí s žadateli ve společné domácnosti, ať už jde o děti vlastní, osvojené či přijaté do pěstounské péče. Proto

zákon upravuje **přípravy dětí žijících v rodině**. I pro tyto děti je přijetí nového člena rodiny podstatné a měly by na to být připraveny.

6. Výběr určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte

Novela upravila znění § 24 ZSPOD, upřesňuje se postup krajských úřadů při výběru vhodného osvojitele nebo pěstouna pro konkrétní dítě. Při zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče se přihlíží:

- k výsledkům odborného posouzení dítěte
- k výsledkům odborného posouzení žadatelů
- k vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny
- k plnění opatření vyplývajících z individuálního plánu ochrany dítěte.

Bylo vypuštěno, že se přihlíží k doporučení poradního sboru.

Projednání konkrétního podnětu ke zprostředkování by se měli účastnit:

- OSPOD dítěte, který je zodpovědný za vyhodnocení situace dítěte a rodiny a tvorbu individuálního plánu ochrany dítěte
- osoba, která o dítě pečuje (např. vychovatel z ústavního zařízení)
- OSPOD žadatelů
- pracovník krajského úřadu zodpovědný za náhradní rodinnou péči
- lektor z příprav žadatelů, případně další osoby

Upřesňuje se okruh subjektů, kterým se oznamuje skutečnost, že krajský úřad vybral pro dítě vedené v jeho evidenci vhodného žadatele z evidence vedené tímto krajským úřadem nebo jiným krajským úřadem. Stejně jako podle dosavadní úpravy se bude oznámení zasílat žadateli, obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností a Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, bude-li žadatel vybrán jako vhodný osvojitel nebo pěstoun ve vztahu k dítěti, které je vedeno také v evidenci Úřadu pro účely zprostředkování osvojení v cizině. Oznámení se již nebude zasílat Ministerstvu práce a sociálních věcí, které nebude nadále příslušné ke zprostředkování náhradní rodinné péče. Nově se specifikuje, že oznámení o výběru žadatele jako vhodného osvojitele nebo pěstouna pro konkrétní dítě se zasílá rovněž tomu subjektu, se kterým žadatel již dříve jako pěstoun či poručník uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, ať už se jedná o některý z orgánů sociálně-právní ochrany dětí nebo o pověřenou osobu. Tento subjekt se vyjadřuje k žádosti pěstouna či poručníka o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče a následně je krajským úřadem vyrozuměn také o tom, zda byl žadatel do evidence zařazen či nikoliv. V návaznosti na to subjekt,

který s vybraným žadatelem spolupracuje při realizaci dohody o výkonu pěstounské péče, musí být informován také o tom, že tento žadatel byl vybrán jako vhodný pěstoun či osvojitel pro další dítě.

Na základě zkušeností z praxe se nově zakotvuje oprávnění krajského úřadu v odůvodněných případech (např. nemoc žadatele, pobyt v cizině apod.) prodloužit zákonnou 30 denní lhůtu, ve které je žadatel oprávněn se s dítětem osobně seznámit a případně podat žádost o svěření dítěte do předadopční nebo předpěstounské péče, až o dalších 30 dnů.

V dalším bodě se upravuje způsob spolupráce mezi jednotlivými krajskými úřady nebo mezi krajskými úřady a Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí při zprostředkování náhradní rodinné péče. Je zachován princip, že každý krajský úřad může vybírat vhodného osvojitele nebo pěstouna pouze pro dítě, které je vedeno v jeho evidenci (a to i s využitím evidence žadatelů vedené jinými krajskými úřady), nicméně krajský úřad je oprávněn dávat podněty ke zprostředkování náhradní rodinné péče i ve vztahu k dětem, které jsou zařazeny v evidenci jiného krajského úřadu, zejména je-li přesvědčen o tom, že jsou v jeho evidenci zařazeni žadatelé vhodní pro některé dítě evidované jiným krajským úřadem. Příslušný krajský úřad evidující dítě, kterého se podnět týká, je přitom vždy povinen se podnětem jiného krajského úřadu adekvátně zabývat.

7. Úloha MPSV při zprostředkování NRP

V zájmu zefektivnění postupu zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče a zejména zrychlení vyhledávání dětí pro svěření do pěstounské péče nebo osvojení dochází ke zrušení dosavadního oprávnění Ministerstva práce a sociálních věcí, aby ve druhém stupni provádělo zprostředkování NRP v případech, kdy se ve stanovené lhůtě nepodaří zprostředkovat náhradní rodinnou péči na úrovni krajského úřadu (vypouští se § 23 a § 24a ZSPOD). Zprostředkovávat osvojení a pěstounskou péči budou pouze krajské úřady a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, jde-li o zprostředkování osvojení dítěte do ciziny nebo z ciziny do České republiky. Tato změna je významná zejména z hlediska dětí, pro které se hledá vhodná náhradní rodinná péče. Podle dosavadní úpravy měly krajské úřady povinnost vyřadit dítě ze své evidence a postoupit údaje o dítěti Ministerstvu práce a sociálních věcí již po uplynutí 3 měsíců ode dne, kdy bylo dítě krajským úřadem zařazeno do evidence dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče, jestliže se krajskému úřadu v této lhůtě nepodařilo pro dítě vytipovat vhodné osvojitele nebo pěstouny. Zrušením příslušnosti Ministerstva práce a sociálních věcí

ke zprostředkování náhradní rodinné péče na druhém stupni získají krajské úřady potřebný časový prostor k tomu, aby mohly kontinuálně usilovat o zajištění náhradní rodinné péče pro děti, které mají bydliště v jejich obvodu, a mohly pokračovat v hledání vhodných osvojitelů a pěstounů i ve složitějších případech, ve kterých se nepodaří v evidenci daného krajského úřadu nebo jiného krajského úřadu najít vhodné žadatele v krátké době po zařazení dítěte do evidence pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče (např. s ohledem na nepříznivý zdravotní stav dítěte, věk dítěte apod.).

MPSV zůstane zachována možnost vstupu do evidence dětí a žadatelů vedených krajskými úřady za účelem kontroly. Na základě poznatků z těchto evidencí a na základě informací získaných z jiných zdrojů bude MPSV oprávněno dávat podněty krajským úřadům ke zprostředkování náhradní rodinné péče pro konkrétní dítě (§ 24d ZSPOD). Dožádaný krajský úřad je povinen se podnětem MPSV nejen zabývat, ale je také povinen MPSV následně vyrozumět o tom, jak byl daný podnět vyřízen (tj. zda byl doporučený žadatel vybrán jako vhodný osvojitel nebo pěstoun pro konkrétní dítě) nebo zda se pro konkrétní dítě podařilo krajskému úřadu vyhledat vhodného osvojitele nebo pěstouna (v situaci, kdy MPSV zašle krajskému úřadu podnět ke zprostředkování náhradní rodinné péče pro konkrétní dítě bez doporučení určitého vhodného osvojitele nebo pěstouna).

Ministerstvo práce a sociálních věcí bude i nadále plnit roli nadřízeného odvolacího správního orgánu ve vztahu ke krajským úřadům a bude rozhodovat o odvolání proti rozhodnutím krajských úřadů v oblasti zprostředkování náhradní rodinné péče (zejména odvolání proti rozhodnutí o nezařazení žadatele do evidence žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče, proti rozhodnutí o přerušení zprostředkování nebo proti rozhodnutí o vyřazení žadatele z evidence žadatelů). Pro potřeby rozhodnutí o podaném odvolání se výslovně stanoví, že MPSV je za účelem přezkoumání původního odborného posouzení provedeného krajským úřadem oprávněno kdykoliv provést nové odborné posouzení žadatele, ať už v úplném rozsahu podle § 27 ZSPOD nebo pouze v rozsahu částečném (zejména přeposouzení zdravotního stavu žadatele, nové psychologické vyšetření, přezkoumání bezúhonnosti žadatele apod.).

Přechodné ustanovení:

Čl. II. zákona 401/2012 Sb. bod 1.: Řízení o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, vedené Ministerstvem práce a sociálních věcí se zastavuje.

Ministerstvo práce a sociálních věcí předá spisovou dokumentaci příslušnému krajskému úřadu.

8. Změny v činnosti poradních sborů

Podkladem pro výběr vhodných pěstounů či osvojitelů pro konkrétní dítě již nadále nebudou doporučení poradního sboru pro zprostředkování náhradní rodinné péče, ale především závěry odborného posouzení dítěte a žadatelů krajským úřadem podle § 27 ZSPOD. Krajský úřad musí ve spolupráci s příslušným obecním úřadem obce s rozšířenou působností zohlednit rovněž aktuální vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a výsledky realizace opatření stanovených v individuálním plánu ochrany dítěte.

Stávající poradní sbory kraje pro zprostředkování náhradní rodinné péče se změni na poradní sbory pro sociálně-právní ochranu dětí (§ 38a ZSPOD). Krajské poradní sbory již nadále nebudou přijímat doporučení k jednotlivým podnětům na zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče pro konkrétní dítě, na druhou stranu se však jejich působnost rozšíří i na další oblasti sociálně-právní ochrany dětí v rozsahu úkolů a pravomocí, které jsou pro kraje a krajské úřady zakotveny v ZSPOD. Důležitou roli by proto měl poradní sbor kraje zastávat při vytváření krajských koncepcí a politik v oblasti ochrany dětí a rodiny, při zajišťování odpovídající sítě služeb pro rodiny s dětmi a při rozhodování o rozvoji krajské sítě pobytových zařízení pro péči o děti, ať už jde o zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc anebo o školská zařízení pro výkon ústavní výchovy, zařízení sociálních služeb a zdravotnické dětské domovy pro děti do 3 let věku.

Ministerstvo práce a sociálních věcí zřizuje k plnění úkolů ministerstva na úseku sociálně-právní ochrany poradní sbor podle § 38b ZSPOD. Předsedu, jeho zástupce i ostatní členy poradního sboru jmenuje ministr.

9. Změny v pěstounské péči na přechodnou dobu

Na odměnu pěstouna je nárok od okamžiku zařazení do evidence osob, které mohou pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávat (§ 47i až § 47k ZSPOD). Odměna pěstouna nenáleží osobě v evidenci v případě přerušení zprostředkování pěstounské péče na přechodnou dobu podle § 24b odst. 1 písm. a) a d) ZSPOD.

Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle rok (§ 27a odst. 9 ZSPOD). Pěstounská péče na přechodnou dobu je ze své podstaty institutem krizovým a překlenovacím. Dítě se má co nejdříve vrátit do péče svých rodičů. Ukáže-li se, že to není možné a že není možné ani převzetí dítěte jeho příbuznými či jinou osobou společensky dítěti blízkou, pak je třeba volit jiné, dlouhodobější řešení (zpravidla „obecnou“ pěstounskou péči vykonávanou osobou, která není dítěti společensky blízká, v rámci procesu zprostředkování v režimu ZSPOD). Zároveň je však třeba myslet na situace, kdy je do pěstounské péče na přechodnou dobu svěřeno (postupně) více sourozenců; ochrana vazeb mezi sourozenci je přitom mimořádně naléhavým důvodem pro prolomení maximální délky doby, po kterou může být dítě v péči pěstouna na přechodnou dobu. V případech, kdy bylo dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu svěřeno před nabytím účinnosti novely, se úprava maximální doby takové péče neuplatní.

Předpokládá se „specializace“ pěstounů na přechodnou dobu (§ 27a odst. 3 písm. f) ZSPOD). Proces posuzování žadatelů o pěstounskou péči na přechodnou dobu se zaměřuje také na to, jakým dětem jsou žadatele schopni a ochotni poskytovat pěstounskou péči na přechodnou dobu. Očekáváme, že se pěstouni na přechodnou dobu budou zpravidla specializovat na určitou skupinu dětí. Nelze však akceptovat přílišné zúžení této skupiny, které je v rozporu se smyslem pěstounské péče na přechodnou dobu (např. přijímání dětí bez kontaktu s biologickými rodiči, vymezení se vůči etniku dítěte nebo přílišné zúžení věkové skupiny dětí). Je na každém kraji, aby zvážil, pro jaké skupiny dětí potřebuje pěstouny na přechodnou dobu a případně se zájemci jednal o jiných formách péče (trvalé pěstounské péči, pěstounské péči na přechodnou dobu pro jinou skupinu dětí apod.).

V případě dětí svěřených do pěstounské péče na přechodnou dobu je umožněno, aby tyto děti mohly být po vyhledání vhodných pěstounů nebo osvojitelů svěřeny rozhodnutím orgánu sociálně-právní ochrany dětí do předpěstounské péče nebo předadopční péče, jestliže se v době trvání pěstounské péče na přechodnou dobu nepodařilo upravit poměry v rodině dítěte tak, aby se péče o dítě mohli ujmout jeho vlastní rodiče (§ 19 odst. 1 ZSPOD).

V § 27a odst. 3 ZSPOD se **zpřesňuje obsah evidence osob**, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

V § 27 odst. 6 ZSPOD se doplňuje **rozsah informační povinnosti krajského úřadu ve vztahu k obecním úřadům obcí s rozšířenou působností ohledně osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu**. Vedle toho,

že krajský úřad předává všem obecním úřadům obcí s rozšířenou působností ve svém správním obvodu opis seznamu osob, které jsou krajským úřadem vedeny v evidenci pěstounů na přechodnou dobu, bude krajský úřad nově povinen sdělovat obecním úřadům obcí s rozšířenou působností na jejich žádost rovněž informace o charakteristice a počtu dětí, které může konkrétní osoba v evidenci přijmout do pěstounské péče na přechodnou dobu. Tyto informace jsou pro obecní úřad obce s rozšířenou působností klíčové pro podání návrhu soudu na svěřeni konkrétního dítěte nebo dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu, neboť obecní úřad obce s rozšířenou působností musí ve svém návrhu vždy označit určitou osobu z evidence krajského úřadu, která může pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávat. Potřebné informace musí být ze strany krajského úřadu poskytnuty bezodkladně, neboť na návrh obecního úřadu obce s rozšířenou působností může být dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu i na základě předběžného opatření soudu podle § 76a občanského soudního řádu. **Svěření konkrétního dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu konkrétním osobám v evidenci** je třeba předem projednat s tím, kdo má s touto osobou uzavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče. Pokud ví, že osoba v evidenci má možnost přijmout konkrétní dítě, projedná to s osobou v evidenci nejdříve sám. Bezdůvodné odmítnutí přijetí dítěte ze strany osoby v evidenci může zakládat důvod vypovězení dohody o výkonu pěstounské péče ze strany subjektu, se kterým je uzavřena.

Dohody o výkonu pěstounské péče a správní rozhodnutí upravující práva a povinnosti podle § 47a odst. 2 ZSPOD

Úprava práv a povinností osob pečujících a osob v evidenci v dohodě o výkonu pěstounské péče, případně ve správním rozhodnutí

Účelem rozhodnutí o právech a povinnostech osob pečujících a osob v evidenci, případně dohody o výkonu pěstounské péče, je zajištění pomoci pěstounům a dalším osobám pečujícím o děti na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Převzetí dítěte do péče nahrazující péči rodičů klade značné nároky na osoby, které do péče dítě převzaly, a je třeba jim věnovat pozornost z hlediska poradenské

činnosti, ale také jim konkrétně pomáhat při řešení běžných problémů v oblasti sociální, výchovné apod.

Práva osob pečujících a osob v evidenci (§ 47a odst. 2 ZSPOD)

Toto ustanovení upravuje práva osob pečujících a osob v evidenci (např. právo na preventivní a poradenskou činnost, pomoc při zajištění osobní péče o svěřené dítě) a povinnosti těchto osob (povinnost spolupracovat s orgánem sociálně-právní ochrany, umožnit provádění dohledu nad výkonem pěstounské péče, povinnost zvyšovat si odbornost, povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami jemu blízkými atd.). Je žádoucí, aby byla v dohodě o výkonu pěstounské péče nebo ve správním rozhodnutí individuálně specifikována práva a povinnosti osoby pečující a osoby v evidenci při výkonu pěstounské péče, nepostačuje obecná zákonná úprava práv a povinností pěstouna obsažená v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině. Zákon o rodině v § 45c pouze obecně upravuje, že pěstoun je povinen o dítě osobně pečovat a že vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů. Avšak každé dítě je jiné, každá pěstounská rodina je jiná, a proto je žádoucí konkretizovat pomoc a podporu pěstounům, kterou jim bude poskytovat orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo pověřená osoba. **Ačkoli je dítě umístěno v pěstounské péči, zůstává pod ochranou státu, proto je nutné zajistit fungující systém doprovázení, podpory a následného vzdělávání pěstounů a sledování výkonu pěstounské péče. Ostatní ustanovení týkající se oprávnění osob pečujících a osob v evidenci jsou nabídkou ze strany správních orgánů nebo pověřených osob, a je na konkrétní osobě pečující nebo v evidenci, zda tuto nabídku využije či nikoli.**

Práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci upravuje § 47a odst. 2 ZSPOD:

- a) **právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě; tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče**
1. **po dobu, kdy je osoba pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně práce neschopnou nebo při ošetřování osoby blízké,**
 2. **při narození dítěte,**
 3. **při vyřizování nezbytných osobních záležitostí,**
 4. **při úmrtí osoby blízké.**

Zákon předpokládá zajištění pomoci při zajištění osobní péče o svěřené děti za předpokladu, že osoba pečující nebo osoba v evidenci není schopna osobní péči v potřebné míře zajistit. Záleží tedy nejen na tom, zda nastane okolnost uvedená v § 47a odst. 2) písm. a) ZSPOD, ale je třeba vzhledem k věku dítěte, jeho rozumové vyspělosti, schopnostem, zdravotnímu stavu a dalším okolnostem posoudit, zda je třeba zajišťovat osobní péči. Např. v případě dětí, které dochází do školy, není třeba zajišťovat osobní péči po dobu, kdy jsou děti ve škole nebo ve školní družině.

Také v případě, že se jedná o manžele, nastupuje nejdříve povinnost druhého manžela podílet se na péči o svěřené dítě (§ 45c odst. 1 a § 33 zákona o rodině v platném znění).

Realizaci tohoto práva osoby pečující a osoby v evidenci je třeba vždy provádět citlivě a v zájmu dítěte a zvážit zejména u nejmenších dětí výběr osoby, která bude krátkodobou péči poskytovat. Odloučení od pečující osoby pro dítě není traumatické, pokud po doby jeho nepřítomnosti je s osobou jemu známou.

Vždy je třeba předem dohodnout režim, v jakém budou osoby pečující nebo osoby v evidenci o tuto formu pomoci žádat, jakým způsobem budou dítě předávat a přebírat a na jakém místě. Je možné s osobami pečujícími/v evidenci dohodnout úhradu za stravu (případně ubytování) dítěte po dobu, po kterou bude v péči dle tohoto ustanovení. Výše úhrady by měla odpovídat obvyklým cenám v daném místě. Osoby pečující/v evidenci jsou odpovědné za předání informací o dítěti, které mohou mít vliv na průběh péče – např. informace o zdravotním stavu, specifických potřebách dítěte apod.

Krátkodobou péči mohou poskytovat např.:

- osoby blízké rodině
- komunitní a mateřská centra
- jiné pěstounské rodiny
- dobrovolníci
- pracovníci subjektu, se kterým je uzavřena dohoda (tuto péči může subjekt poskytovat více rodinám)
- mateřská školka či jiné obdobné zařízení (dětská skupina, soukromá školka atp.)
- „paní na hlídání“ (může ji mít osoba pečující/v evidenci již nasmlouvanou nebo ji nasmlouvá subjekt uzavírající dohodu pro více pěstounských rodin)

Subjekt, který s osobou pečující/v evidenci uzavírá dohodu, na kterou pobírá státní příspěvek, hradí z tohoto příspěvku službu hlídání – tzn. že si musí např. i s paní na hlídání či jinou pěstounskou rodinou dohodnout formu úhrady. Tato úhrada by měla odpovídat cenám obvyklým v dané lokalitě.

Je žádoucí, aby osoby, které tuto krátkodobou péči o děti poskytují, znaly specifika dětí vyrůstajících v náhradní rodinné péči a byly tedy alespoň v základní míře v tomto směru poučeny a proškoleny (ať již ze strany subjektu uzavírajícího dohodu nebo formou absolvování vzdělávacího kurzu atp.).

Odpovědnost v případě hlídání dětí má vždy ta osoba, která dítě hlídá, tak jako je tomu např. i u vlastních dětí (viz § 422 občanského zákoníku – ten, kdo je povinen vykonávat dohled).

b) právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let

Toto ustanovení především dává možnost osobám pečujícím a osobám v evidenci „odpočinout“ si od celodenní náročné a vyčerpávající péče o děti, které mají často velmi komplexní specifické potřeby. Slouží tedy především k psychohygieně osob pečujících/v evidenci. Předpokladem pro realizaci tohoto práva je skutečnost, že osoba pečující/v evidenci skutečně poskytuje intenzivní péči svěřeným dětem, proto není nutné poskytovat respitní péči osobám pečujícím o dítě, které je např. studentem střední školy a ve školním roce bydlí na internátě. Pomoc osobám pečujícím/v evidenci však nesmí být v rozporu s potřebami a zájmy svěřených dětí. Zejména u dětí předškolního věku nebo u dětí, které jsou v rodině umístěny teprve krátkou dobu, je třeba vždy citlivě zvážit, jakou formou tuto podporu poskytovat tak, aby nedošlo k další traumatizaci dětí. Pro některé děti bude vhodnější, aby odlehčovací péče probíhala v kratších časových úsecích (např. jeden den v týdnu nebo víkend) opakovaně.

Po dohodě osob v evidenci se subjektem, se kterým byla uzavřena dohoda, je možné zajistit „respitních 14 dní“ i formou přestávky před příchodem dalšího dítěte do rodiny na přechodnou dobu. Tedy po odchodu jednoho dítěte budou mít pěstouni na přechodnou dobu potřebné volno pro odpočinek a odlehčení.

Poskytnutím služby se rozumí samotné zajištění péče o dítě, osoby pečující/v evidenci si mohou připlácet přiměřenou částku na stravu a ubytování dítěte.

Respitní péči je možno zajistit např.:

- pobytem pro děti z náhradních rodin s terapeutickým programem zaměřeným na potřeby dětí v NRP
- obdobným způsobem jako zjištění krátkodobé péče podle písm. a)
- zajištěním účasti dítěte na dětském táboře v souladu s jeho zájmy a potřebami (nemusí se jednat o výchovně-rekreační tábor ro děti dle § 39 odst. 1 písm. d) ZSPOD)

Zejména u malých dětí může být vhodnější formou např. hlídání dítěte přes den – obdobně jako je tomu pod písm. a), odpočinek osob pečujících/v evidenci je tedy zajištěn, ale dítě není pryč z domova přes noc. Je možná také účast dětí na tzv. příměstském táboře (zejména v létě organizují subjekty jako domy dětí a mládeže). Je tedy zřejmé, že celodenní péče nemusí nutně znamenat, že dítě bude i přes noc odloučeno od pečujících osob.

Lze akceptovat (stejně jako u služeb pod písm. a)), že si sama osoba pečující/v evidenci zařídí např. pobyt dítěte na táboře či na odlehčovacím pobytu a po subjektu, se kterým, má uzavřenu dohodu, bude chtít pouze úhradu. Toto je však vždy nutné v dohodě vymezit a specifikovat a vždy musí být posouzena vhodnost takového pobytu pro dítě. Úhrada musí být přiměřená, nadstandardní služby (např. pobyt u moře) musí osoby pečující/v evidenci hradit (částečně) samy. Nabídka, která je osobě pečující/v evidenci dohodou či správním rozhodnutím dána, nemusí samozřejmě osoby pečující/v evidenci využít. Jde o právo, nikoli povinnost. Proto je nutné v dohodě či rozhodnutí jasně nastavit termíny, do kdy se zúčastněné subjekty na formě respitní péče během roku musejí dohodnout. Je samozřejmě možné dohodnout větší rozsah respitní péče, než je zákonem dané minimum 14 dnů.

c) právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců,

Subjekt, který dohodu uzavírá, by měl vyhodnotit potřeby osob pečujících/v evidenci a všech dětí v jejich péči. Zákon zde stanoví minimální rámec odborné pomoci, která má být poskytnuta bezplatně. Jedná se o pomoc **nad rámec poradenství**, které je v rozsahu stanoveném vyhláškou osobě pečující/v evidenci poskytováno obecním nebo krajským úřadem nebo pověřenou osobou. V mnoha případech bude třeba odbornou pomoc zajistit v intenzivnější podobě, pak není vyloučena finanční spoluúčast osob pečujících/v evidenci na hrazení nákladů odborné pomoci.

Tuto odbornou pomoc může zajistit sám subjekt, který dohodu uzavírá (např. prostřednictvím svého psychologa, terapeuta, supervizora apod.) nebo osobě pečující/v evidenci a svěřenému dítěti či dalším dětem žijícím v rodině domluví u příslušného odborníka možnost konzultací v potřebných intervalech. Může se jednat o odborníka působícího u pověřené osoby či sociální služby, působícího v ústavním zařízení či např. zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Odborná pomoc poskytovaná dítěti v pěstounské péči by měla vycházet z IPOD dítěte.

Příklady odborných služeb:

- supervize
- psychoterapie
- právní poradenství související s péčí o svěřené děti
- sociální služby
- odborná pomoc při vzdělávání

d) právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti podle písmene f),

Prováděcí vyhláška bude stanovovat obsah, zaměření a způsob zajištění **zvyšování znalostí a dovedností v oblasti výchovy a péče o dítě** pro osoby pečující a osoby v evidenci.

Zvyšování znalostí a dovedností osoby pečující a osoby v evidenci je zaměřeno na konkrétní potřeby při péči o svěřené děti a přímo souvisí s výkonem péče o dítě. Zvyšování znalostí a dovedností je zaměřeno zejména na:

- získávání nových informací a schopností v oblasti péče o dítě,
- získávání znalostí a dovedností při péči o specifické skupiny dětí, zejména dětí jiného etnika, dětí se zdravotním postižením, sourozenecké skupiny, dětí, které zažily týrání, zneužívání či zanedbávání,
- poskytování péče při změnách spojených se vzděláváním nebo vývojovými fázemi dítěte,
- zvládání krizových situací,
- návrat dítěte do původní rodiny a přechod do náhradní rodiny,
- přípravu dítěte na osamostatňování související se zletilostí dítěte a odchodem z náhradní péče, s ohledem na věk dítěte a jeho vývojové a sociální potřeby.

Zvyšování znalostí a dovedností pro osobu pečující nebo osobu v evidenci bude zajišťovat ten, kdo s touto osobou uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče nebo upravil podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností svým rozhodnutím buď sám, nebo prostřednictvím jiných fyzických či právnických osob. Je na odpovědnosti subjektu, který dohodu uzavřel (případně vydal správní rozhodnutí), aby zajistil vzdělávání u odborně způsobilých osob, tedy nejlépe osob pověřených podle § 48 odst. 2 písm. d), e) nebo f) ZSPOD, případně u subjektů poskytujících akreditované kurzy podle zákona o sociálních službách nebo oprávněných realizovat vzdělávací programy podle jiných právních předpisů.

e) právo na pomoc při plnění povinností podle písmene h), včetně pomoci při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku,

Režim kontaktu dítěte s oprávněnými osobami je řešen buď rozhodnutím soudu nebo IPOD. Pomoc spočívá zejména:

- v přípravě dítěte, oprávněné osoby, osoby pečující nebo osoby v evidenci na kontakt,
- zajištění předběžného kontaktu pečující osoby/v evidenci s oprávněnou osobou,
- zajištění vhodného místa pro kontakt,
- vyhodnocení, zda kontakt probíhá v zájmu dítěte,
- doprovázení dítěte v průběhu kontaktu,
- sledování průběhu kontaktu.

Podpora a pomoc je poskytována i při realizaci jiných forem kontaktu, než je osobní setkání. Podrobnější informace o postupech při realizaci kontaktu dítěte s rodiči nebo jinými blízkými osobami je možné čerpat z dostupné literatury.

f) povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích, /viz písm. d)/

Osoby, které se neúčastnily přípravy fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny (např. z důvodu, že se neprovádělo zprostředkování) mohou v rámci této povinnosti absolvovat kurzy s obsahem obdobným přípravě k přijetí dítěte do rodiny.

Je třeba posoudit, v jakých oblastech je třeba, aby si osoba pečující/v evidenci doplnila vzdělání. Vzdělávání by mělo mít vztah k poskytované péči a k potřebám dětí a osob pečujících/ v evidenci, pokud souvisejí s péčí o svěřené děti. Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti lze splnit i osobní konzultací, která je zaměřena na

okruhy uvedené v prováděcí vyhlášce. Za plnění této povinnosti naopak nelze považovat poskytování poradenství.

g) povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče podle § 47b odst. 5 ZSPOD a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dětí podle § 19 odst. 6 ZSPOD,

Subjekt, který s osobou pečující/v evidenci uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče nebo upravil práva a povinnosti podle § 47a odst. 2 ZSPOD správním rozhodnutím, sleduje naplňování práv a plnění povinností dohodou či rozhodnutím upravených. Jde o odlišnou činnost než je uvedena v § 19 odst. 6 ZSPOD – tuto činnost zajišťuje OSPOD dítěte, který sleduje vývoj dítěte a zaměřuje se primárně na to, zda jsou naplňovány potřeby dítěte podle individuálního plánu ochrany dítěte. Naopak sledování naplňování dohody podle § 47a odst. 2 písm. g) ZSPOD se zaměřuje na výkon pěstounské péče, tedy na to, zda osoby pečující/v evidenci nepotřebují pomoc či poradenství v některých oblastech souvisejících s péčí o dítě.

Sledování naplňování dohody podle § 47a odst. 2 písm. g) ZSPOD nemusí být realizováno pouze návštěvou příslušného pracovníka v rodině, ale též při vzájemném kontaktu např. na kurzech dle písm. f) apod.

Opakované neplnění této povinnosti ze strany osoby pečující/v evidenci zakládá jeden z výpovědních důvodů ze strany subjektu, se kterým je dohoda uzavřena. V případě, že osoba pečující/v evidenci tuto povinnost neplní, upozorní subjekt na možný důsledek tohoto chování a informuje o tom jak OSPOD pěstounů, tak OSPOD dítěte, který posoudí, zda neplnění povinností není kontraindikací dalšího trvání pěstounské péče.

h) v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak. /viz písm. e)/

Příklady dalších služeb, které mohou být zakotveny v dohodě:

- klubová setkání náhradních rodin
- svépomocné skupiny náhradních rodin
- setkávání dětí vyrůstajících v náhradních rodinách
- doučování dětí
- doprovod na volnočasové aktivity, do školy nebo předškolního zařízení
- relaxační pobyty pro náhradní rodiny

- supervize pro osoby pečující/v evidenci
- průvodce pro dítě v náhradní rodině (např. „Big brothers“)
- úhrada části nákladů na bydlení (obdobně jako ve stávajících zařízeních pro výkon pěstounské péče)

Poradenství poskytované osobě pečující nebo osobě v evidenci

Subjekt, který s osobou pečující nebo osobou v evidenci uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, poskytuje této osobě též poradenství. Jeho rozsah bude upravovat prováděcí vyhláška. Požádá-li osoba pečující/v evidenci o poskytnutí poradenství, je pověřená osoba povinna poradenství poskytnout (§ 48 odst. 2 písm. f) ZSPOD).

Poradenství je možné poskytovat v rámci pravidelného osobního styku osoby pečující/v evidenci se zaměstnanci subjektu, který uzavřel dohodu. Jeho smyslem je zejména pomoci osobám pečujícím /v evidenci posilovat jejich kompetence při péči o svěřené děti, např. zvládání následků deprivace, traumatu, poruch attachmentu apod.

Osoba pečující a osoba v evidenci se mohou se žádostí o poskytnutí poradenství obrátit také na OSPOD dítěte nebo krajský úřad nebo jinou pověřenou osobu.

Proces uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče

Práva a povinnosti podle § 47a odst. 2 ZSPOD, podrobně uvedená výše, jsou předmětem dohody o výkonu pěstounské péče, případně správního rozhodnutí o právech a povinnostech podle § 47a ZSPOD. Vždy je třeba práva a povinnosti individualizovat a „ušít na míru“ konkrétní rodině a svěřenému dítěti/dětem.

Dohoda o výkonu pěstounské péče je veřejnoprávní smlouvou, upravenou obecně v části páté správního řádu (§§ 159 – 170). V případě, že ZSPOD některou otázku řeší odchylně od správního řádu (např. definici subjektů uzavírajících dohodu na straně veřejné správy, úpravu zrušení veřejnoprávní smlouvy na základě institutu výpovědi dohody apod.), má přednost úprava obsažená v ZSPOD. Na dohody o výkonu pěstounské péče kromě speciální úpravy ZSPOD a obecné úpravy části páté správního řádu vždy dopadá též úprava částí první správního řádu (základní zásady činnosti správních orgánů) a přiměřeně se též použije část druhá správního řádu (obecná ustanovení o správním řízení), a to zejména z hlediska procesních aspektů uzavírání dohod.

Osoba pečující nebo osoba v evidenci může mít v daném čase uzavřenu pouze jednu dohodu s jedním partnerem, a to i v případě, kdy je současně osobou pečující i osobou v evidenci. V případě společné pěstounské péče manželů nebo zařazení obou manželů do zvláštní evidence pěstounů na přechodnou dobu je rovněž na místě uzavření dohody jediné. V případě, kdy každý z manželů má z nějakého důvodu svěřeno dítě do své výlučné péče, bude mít ve vztahu k těmto dětem uzavřenu dohodu každý z manželů samostatně jen za předpokladu, že manželé spolu nežijí ve společné domácnosti a péče o svěřené děti je tedy fakticky vykonávána každým z manželů samostatně.

Okruh účastníků dohody je zákonem taxativně stanoven v § 47b odst. 1 a 4 ZSPOD. Stranami dohody jsou pouze orgán resp. subjekt veřejné správy (případně osoba pověřená výkonem SPOD) na straně jedné a osoba pečující/v evidenci na straně druhé, byť se obsah dohody zprostředkovaně, nikoli však přímo, může dotknout i dalších osob (v první řadě dítěte, jeho rodičů a dalších osob dítěti blízkých), jež však stranami dohody (stejně jako účastníky správního řízení a adresáty rozhodnutí) nejsou. Proto se rovněž neuplatní obecné ustanovení § 168 správního řádu, podle kterého veřejnoprávní smlouva nabývá účinnosti teprve udělením písemného souhlasu takové třetí osoby.

Způsobilost OSPOD uzavřít dohodu. Zákon stanovuje, že prvotním navrhovatelem dohody o výkonu pěstounské péče a tím, kdo ji zpravidla uzavírá, je obecní úřad obce s rozšířenou působností místně příslušný podle místa trvalého pobytu osoby pečující/v evidenci, který však není entitou, která by měla právní subjektivitu. I správní řád počítá s tím, že veřejnoprávní smlouvu bude uzavírat též obdobná entita – výslovně se zmiňuje o správních orgánech, které jsou organizačními složkami státu. Podobně pak zvláštní správní předpisy zakládají speciální působnost k uzavírání veřejnoprávních smluv správními úřady (např. zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění). Rovněž tedy ZSPOD zakládá v § 47b zvláštní působnost OSPOD, tedy obecního úřadu obce s rozšířenou působností, uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče. V tomto smyslu se jedná o speciální normu, doplňující obecnou úpravu správního řádu.

Proces uzavírání dohody o výkonu pěstounské péče je upraven v § 47b odst. 1 a 4 ZSPOD, kdy primární povinnost navrhnout obsah dohody a její uzavření leží na OSPOD příslušném podle trvalého pobytu osoby pečující/v evidenci. V případě, že každý z manželů má trvalý pobyt v jiném správním obvodu, je třeba postupovat dle § 11 odst. 2 správního řádu. Při určení, který úřad by měl dohodu uzavírat,

lze přihlížet zejména ke skutečnému bydlišti osoby pečující/v evidenci nebo k trvalému pobytu osoby, která o dítě osobně pečuje nebo která pobírá odměnu pěstouna. Podle § 163 odst. 3 správního řádu návrh smlouvy zaniká uplynutím lhůty, která byla pro přijetí návrhu určena, pokud v ní nebyl přijat. Tuto lhůtu obecně stanoví odst. 2 a činí 30 dnů ode dne nabytí právní moci příslušného rozhodnutí, (např. o zařazení fyzické osoby do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu nebo o svěřeni prvního dítěte do péče). Tuto skutečnost je tak nezbytné v návrhu na uzavření dohody ze strany OSPOD výslovně uvést. Návrh dohody, který činí OSPOD, musí být písemný.

Osoba pečující/v evidenci má však právo dohodou o výkonu pěstounské péče uzavřít i s jinými subjekty, než je příslušný OSPOD, a to s jiným obecním úřadem obce s rozšířenou působností, s jakýmkoli obecním úřadem, krajským úřadem nebo osobou pověřenou podle § 48 odst. 2 písm. d) a f) ZSPOD (viz § 47b odst. 4 ZSPOD.) K tomu však potřebuje souhlas „svého“ OSPOD. V daném případě se nejedná o souhlas ve smyslu § 164 odst. 3 správního řádu, souhlas má povahu vyjádření podle části čtvrté správního řádu (§ 154 a násl.) a při jeho vydání se postupuje podle ustanovení o správním řízení jen v případech vyjmenovaných v § 154 správního řádu a jinak jen přiměřeně. Zejména se neuplatní úprava odvolání, ale postupuje se přiměřeně podle ustanovení o přezkumném řízení.

Zvolí-li osoba pečující nebo v evidenci možnost uzavření dohody s jiným partnerem než OSPOD příslušným podle místa jejího trvalého pobytu, je třeba tomuto „svému“ OSPOD doručit úplný obsah uvažované dohody k vyjádření a udělení **předchozího souhlasu**. Teprve po vydání vyjádření podle § 154 a násl. správního řádu je možno dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřít a z tohoto důvodu zákon v § 47b odst. 4 větě druhé stanovuje povinnost smluvního partnera osoby pečující/v evidenci bezodkladně příslušný OSPOD o uzavření dohody informovat a zaslat mu opis této dohody. Je možné, aby k uzavření dohody mezi osobou pečující/v evidenci a pověřenou osobou, např. příspěvkovou organizací obce, došlo na půdě OSPOD např. při projednávání a aktualizaci individuálního plánu ochrany dítěte nebo při případové konferenci; v takovém případě může být uzavřená dohoda např. jedním z výstupů případové konference a OSPOD může svůj souhlas připojit přímo k dohodě. Nesouhlasné vyjádření s uzavřením dohody o výkonu pěstounské péče je možné vydat např. v případě, že osoba pečující/v evidenci působí u subjektu, se kterým zamýšlí dohodu uzavřít nebo v případě, že OSPOD shledá úpravu práv a povinností nedostatečnou, nevhodnou či z jiných důvodů nikoli v zájmu svěřených dětí.

Přezkoumání souladu dohody o výkonu pěstounské péče s právními předpisy je upraveno v obecném předpise – správním řádu – v § 165. Soulad dohody s právními předpisy lze přezkoumat z moci úřední (odst. 1). Podnět k zahájení přezkumného řízení může dát též osoba pečující/v evidenci do 30 dnů ode dne, kdy se o důvodech přezkumu dozvěděla. Shledá-li správní orgán rozpor dohody s právními předpisy, dohodu o výkonu pěstounské péče zruší (odst. 2). Vzhledem k tomu, že dohoda o výkonu pěstounské péče je veřejnoprávní smlouvou podle § 161 správního řádu, je k provedení přezkumného řízení příslušný správní orgán oprávněný řešit spory z dohody (§ 169 odst. 1 písm. d) správního řádu). Tímto orgánem je podle § 178 odst. 2 správního řádu ve vztahu k obci nebo k obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností krajský úřad, ve vztahu ke kraji Ministerstvo práce a sociálních věcí a ve vztahu k pověřené osobě orgán, který tuto osobu výkonem veřejné správy (tedy uzavíráním dohod o výkonu pěstounské péče) pověřil, tedy příslušný krajský úřad nebo Magistrát hlavního města Prahy.

Změny dohody resp. jejich potřeba může vyplynout ze situace v rodině osoby pečující/v evidenci, ze změn individuálních plánů ochrany dítěte svěřených dětí, zejm. pak v důsledku přijetí dalších dětí. Změnit obsah dohody je možné stejným postupem jako uzavření dohody. Lze tak učinit pouze písemně a byl-li nezbytný souhlas místně příslušného OSPOD, tj. byla-li dohoda uzavřena s jiným subjektem než s příslušným OSPOD, pak je obdobně nezbytný jeho předchozí souhlas (viz výše).

Zrušení (zánik) dohody je upraven odchýlně od obecné úpravy (obsažené v § 167 správního řádu) v § 47c odst. 2 a 3 ZSPOD a souv., které upravují institut výpovědi dohody; úprava správního řádu se tak neuplatní s výjimkou řízení o žádosti o zrušení veřejnoprávní smlouvy „nadřízeným“ orgánem veřejné správy podle § 167 odst. 3 správního řádu (viz výše). Do 30 dnů od vypovězení dohody musí být uzavřena dohoda nová (s jiným subjektem) nebo místně příslušný OSPOD musí upravit práva a povinnosti správním rozhodnutím (viz § 47c odst. 4-7 ZSPOD). Neměl by tudíž nastat okamžik, kdy by osoba pečující nebo osoba v evidenci byla bez dohody či správního rozhodnutí, tedy bez podpory, pomoci a dohledu.

Dohoda o výkonu pěstounské péče zaniká ze zákona dnem, kdy skončí pěstounská péče (nejpozději tedy dnem zletilosti posledního svěřeného dítěte) nebo dnem vyřazení osoby v evidenci z evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu. Pokud je dohoda o výkonu pěstounské péče uzavřena s osobou, která má zájem stát se pěstounem, a této osobě je dítě následně svěřeno

do pěstounské péče, trvá původní dohoda a není třeba uzavírat dohodu novou. Obdobně v případě osobní péče poručníka.

Subsidiární správní rozhodnutí nahrazující dohodu.

Dohoda o výkonu pěstounské péče nahrazuje rozhodnutí o výkonu práv a povinností založených v § 47a odst. 2 ZSPOD, jak předpokládá § 161 odst. 1 správního řádu. Nedojde-li však k uzavření dohody v lhůtě 30 dnů předpokládané v § 47b odst. 2 ZSPOD, zahájí příslušný OSPOD ke dni následujícímu po dni, kdy marně uplynula lhůta k jejímu uzavření, řízení o vydání uvedeného rozhodnutí. Dohodu o výkonu pěstounské péče, ať již s příslušným OSPOD nebo s jiným subjektem uvedeným v § 47b odst. 4 ZSPOD, lze uzavřít i po zahájení řízení o vydání rozhodnutí o výkonu práv a povinností založených v § 47a ZSPOD; v takovém případě OSPOD řízení o vydání rozhodnutí zastaví.

Z povahy věci plyne, že v řízení o vydání rozhodnutí o výkonu práv a povinností založených v § 47a podle odst. 2 ZSPOD je zapotřebí nařídit ústní jednání, proto se k základní lhůtě pro vydání rozhodnutí, stanovené v § 71 odst. 3 správního řádu, připočítává doba až 30 dnů (cit. ust., písm. a/). Nejzazší termín, v němž by práva a povinnosti založené v § 47a odst. 2 ZSPOD měla být upravena rozhodnutím, tak činí 90 dnů ode dne, kdy nastala skutečnost, s níž zákon spojuje možnost uzavřít dohodu, resp. povinnost vydat rozhodnutí, nebyla-li dohoda uzavřena. Proti správnímu rozhodnutí o úpravě práv a povinností podle § 47a odst. 2 ZSPOD lze samozřejmě podat odvolání.

Přechodná ustanovení

Pokud bylo osobě pečující dítě svěřeno do péče do 31. 12. 2012 nebo byla osoba zařazena do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu do 31. 12. 2012, je třeba **uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče do 30. 6. 2013** (nebo do tohoto data vydat správní rozhodnutí).

Zařízení pro výkon pěstounské péče

V zájmu ochrany právní jistoty pěstounů ve stávajících zařízeních pro výkon pěstounské péče je v přechodných ustanoveních stanoveno, že nadále trvají práva a povinnosti pěstounů a zřizovatelů zařízení, která vyplývají z dohod o výkonu pěstounské péče v zařízení uzavřených před nabytím účinnosti novelizace, s výjimkou povinnosti zřizovatele poskytovat pěstounovi z vlastních prostředků odměnu za výkon pěstounské péče. Platnost těchto dohod by měla zůstat zachována ve vztahu k dětem, které byly do péče pěstouna (pěstounská,

předpěstounská, poručnická péče) svěřeny do nabytí účinnosti novelizace zákona. Se stávajícími dohodami o výkonu pěstounské péče v zařízeních však není spojen nárok na vyplácení státního příspěvku. Pokud jde o zajištění péče o děti, které budou do péče pěstouna svěřeny po nabytí účinnosti novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí, bude mít pěstoun možnost sjednat s dosavadním zřizovatelem zařízení novou dohodu o výkonu pěstounské péče v souladu s novelizovaným zněním zákona. Stejně tak se pěstoun a dosavadní zřizovatel zařízení budou moci dohodnout na tom, že dojde k definitivnímu ukončení platnosti stávající dohody o výkonu pěstounské péče v zařízení a že tato dohoda bude v plném rozsahu nahrazena novým typem dohody o výkonu pěstounské péče.

Dosavadním zřizovatelům zařízení pro výkon pěstounské péče přitom nebude nic bránit v tom, aby v nových dohodách o výkonu pěstounské péče poskytli pěstounům nad rámec zákona obdobný rozsah hmotné podpory a zajištění, který jsou dosud povinni ze zákona garantovat pěstounům v zařízeních pro výkon pěstounské péče podle dosavadního § 45 odst. 2 ZSPOD., tj. úhradu poměrné části nákladů na domácnost, úhradu nákladů na vybavení, opravy a údržbu bytu nebo domu a úhradu jízdních výdajů pěstouna a svěřených dětí. Bude tak možné, aby výkon pěstounské péče pokračoval fakticky za obdobných podmínek jako ve stávajících zařízeních pro výkon pěstounské péče, avšak s tím rozdílem, že byty nebo domy obývané pěstouny a dětmi již nebudou mít status zařízení sociálně-právní ochrany dětí a že rozsah nákladů hrazených pěstounovi a svěřeným dětem již nebude vycházet ze zákona, ale ze vzájemné dohody mezi pěstounem a stávajícím zřizovatelem zařízení (kraj, obec, pověřená osoba). V případě zájmu tak bude možné zachovat i současný specifický model SOS dětských vesniček, který zde ostatně začal fungovat již před uzákoněním úpravy zařízení pro výkon pěstounské péče.

Role jednotlivých subjektů při výkonu pěstounské péče

(§ 11, § 19 odst. 6, § 47a, § 47b, § 48 odst. 2, § 62 odst. 3 ZSPOD)

OSPOD dítěte

- vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, IPOD
- práce s rodinou dítěte
- sledování vývoje dětí – návštěvy podle § 19 odst. 6 ZSPOD (možnost požádat jiný OSPOD podle § 62 odst. 3 ZSPOD)

PhDr. Miloslav Macela
ředitel odboru rodiny a ochrany práv dětí

OSPOD osoby pečující/v evidenci

- zodpovědnost za výkon péče
- uzavírá dohodu, dává souhlas s uzavřením dohody s jiným subjektem, vydává správní rozhodnutí
- dostává každých 6 měsíců zprávu o průběhu pěstounské péče, je-li dohoda uzavřena s jiným subjektem

Subjekt, se kterým je uzavřena dohoda

- podpora a pomoc osobě pečující/v evidenci a její rodině
- minimálně 1x za 2 měsíce je v kontaktu s osobami pečujícími/v evidenci a dětmi v jejich péči, podává zprávu o plnění pěstounské péče každých 6 měsíců
- závazky plynoucí z dohody s osobou pečující/v evidenci